غالب فكروفن

دسشيدس خان

PDF By: Meer Zaheer Abass Rustmani

Cell NO:+923072128068 - +923083502081

غالب فكروفن

CITA

غالب اكيريمي كراجي

اثناء — مناسب اثناء المراج ال

فهرست

DUDUDUDU

التساح

ڈ اکٹر فورالحن انصاری شاہد ماہی

را المحال

نثاط كاشاعر

الباسع وخرک اسمائی میں ہوات مجھے سان ہے دو دکو فی انتخاب ۔ ہے ادا گراف کیا گیا۔ او کی ترض یا تکل اور در سکر ترش کو کہا اور اور انتخاب کی باری ہا تک ہے ، البقہ اے او کی ترض یا تکل اور در سکر ترش کو کہا اور اور انتخاب کے اور اور انتخاب کی اور انتخاب کی بھی ہے کہا تھا کہ انتخاب کے اور انتخاب کی تک ہے کھا ہوائے کہ کہ کھی کہا تھا ہے انتخاب کے انتخاب کی تک ہے کھا ہوائے کہ کہا تھا ہوائے کہ کہا تھا ہے اور انتخاب کے انتخاب کی تک ہے لگا ہوائے کہا تھا ہوائے کہا تھا ہوائے کہ کہا تھا ہوائے کہ کہا تھا ہوائے کہ

زندگی کے آلام سے رستہ کشی، فعّال زندگی بسر کہنے کی اور رنج ورات ک برمون محمنت سے امرت کی بوندیں ٹریکا کینے کی بحث یائی جاتی ہے ، وہ نشاط طلب ہے ، اشک طلب نہیں ، خیال وعمل کی یہ روحیت منصوص الفاظ (مثلاً " نشاط "نفهافيم "نشاط عم " تمنا" برق"، موج ، يرواز"، بيناني مُشاكش ، شوق "جوش ، جنون ، رفتاز ، جراع "، بيش ، رقص"، اور ال كرسائة كى تراكيب كربرا يُجافي سے بى ظاہر نبيس بوتى، بلكداس مين ايك الأث تسلسل بها يبلوبل بدل كرا قريب و وورك مختلف زاولول اورگوشول سے اس دمنى كيفيت كو، جونشاط کے بلکے اور گہرے زمگوں پرماوی ہے، یوں اُماکر کیا گیاہے که پمیاس پکیین برس کی مشق سخن میں وہ ستہے ماوی رجمان نظر آتی ب ایک بی فضا کی کئی اردو فارسی غزاول میں جو مختلف وقتول میں لكى كىس، نشاط ك متلف عناصركا المرامعن اتفاق نهيس موسكتا غالت کی اہم مشنولوں اور خطول سے بخطوط کے لب و لیھے ہے بھی اس کی تصدیق ہوتی ہے۔ اس نکتے کی از سر نو دریافت غالب ہے جارے اس رشتے کو اور مضبوط کرنے والی کے حواسل حاصر ہے ا جوڑتا ہے اور غالب کے اپنے زمانے میں محم شدہ رہ گرا تھا۔

اے جڑتا ہے اور خالت کے اپنے ذیا کے بین گر شدہ و موگی تھا۔
بات تمام میون ، اب اس پر میدموال قائم جو تیس ،
ا کا خالت کے تعلم میں اور خلول میں دو اپنے اپنے کا محمد ہے و کیا
خیادر دو موری کی بہتا ساتھ نمین و دسمی ہے ہیں و ممسید فرار اس کے مالا کی کرتا ہے تا کہ اللہ اس و دسمی ہے ہیں و ممسید فرار اس کے مالا کی کرتا ہے تو ان نہیں اس کے خالے کر اس کی کرتا ہے اس کے انسان کی کا فران کی کرتا ہے اس کے فران کی کرتا ہے اس کے فران کی کرتا ہے کہ اس کی کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ اس کی کرتا ہے کہ اس کی کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کہ کرکا ہوگیا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کہ کرتا ہے کہ کرتا ا فسردگی کوئی آئ ہوتی یا بری یات ہے ؟ * خشاط "سے دراصل تہاری کیا مراوے یا کیا ہم اس سے دی مفہوم تکالتے ہیں جو نالت کے نظامی سے ظاہر ہوتا ہے، یکوئی اور وسیع ممانی جمعیس حسب منشا نالت پر پسیالیا جاسکیے،

یادر ای قسم مصرور سول وضاحت کی دادم پر کمان کرنیدی ا النیس تاریخ ای فرتر فرصط کا به زار بیک ففا در گرود متداوید بدیدا گذشته ان برای در دولات حیالها ای با کساوف اند یا کا کسی به با کساس سر زاد کرنی کی کا موسول افران برایخ می استان می فالد می الحقاید میری افزار می این میری از این افزار او افزار این استان می میری به فرانسان کا میری ا میری کا میری با برای میری از دولان فران میری کا برای میری کا میری کا میری کا میری کا میری کا در این افزار کا کسی با در این کا میری و فزیر بین با میری کار میری کا میری و فزیر بین با

بہان قدم "اور مر" کی نسبت ام نہیں، " قدم استوار " اور" مرکب یار " کی نسبت اپنے کسی کاٹیل کی مبائب بڑھتے جانا ۔۔۔۔۔۔ وہ می نشادگی یائے بسی کے مالات بیمان بریام ہے۔ ای نول بین ، جزارتان کا اس کے جذبون میں ہے۔۔

ای دول میں جو ابتدال کام کے چند مولوں میں ہے: ملکم تنی دل منسوت جوم سرشک مم ایک میکسا دربائے پار کھتے ہیں مدیوں ہے شد نا کا چاہی با ہے گر شریک بجوم ہے بار بھن دریا تو سے بار دریا کے انجوات کو تعلق بنا فست آرائی گائیا کہ قام نائی کا صابق کا کہا ہا ہے۔ کے افزون سے اموری کے مطابق ہے ہے انھوں نے کتر بھا گیا کہ کسوال کا رہے کہ بھر بھر کہ بھر نے محمد کہا ہم دریا کو یاد کرکے احساسی درا کہ اطاعر کست ہے۔ ترقع شریع کی کھون نے تم اور شدہ کو کہ درست کو کی کے مجبوعی دیشن

غم لذّتیست ماس کرطالب بنروت آل بنهال نشاط وَرزُد و پیداشور بلاک

 تمان السائل المتناف می المان المان

د درا بباد آفرینا ۴ کانز ۱۶ مقربی بول گرمی نشاط تعتورے نفرسنج

ہوں گڑمی نشاط ِتعتورسے نغرسنج میں مندلسیب گلششن نا اُفریدہ موں

پولیک طوزے شعر لمنے ہیں ؛ نشاط کی کے میں فرق آتا ہے : ہُوں کو ہے نشاط کارکیا کیا نہ ہو مزا تو چینے کا مزا کیا

مناً میرک ایک فیر مول نول کافیر مولاگاتا ہے: دندے تہیں خالی بالوں کا کھپ جانا کب خوروسیائے برنے کا مزاحب نا

ادرای پرغالت بریم مهمنی خسسه: کفر از در بریرسسید آسورگال خالت مورنت یاکربردل میست جالی ناشکیها را

جس زخم کی ہوستی ہو تدبیر رفو کی بارب اسے نکھ ویجیو تست میں ماڈ کی ما

گلٹن به نضلے چن سبنہ انیست بردل که نه زخمے نورداز تیغ توڈانیست ر مؤمنی وجرسی اب شناسے گذرگر دونیے شدن شال بوجائی ہے، اندگی کا سوریشق جائی ہے، اب اسے فوج ہے ہی فون آبیس رای دوسری مشنشد " پر نوبے جب جب بیس کر ایسے تیم شارہ مکد اس مؤد اور موازق کی ہے در بیاؤلیس حرکے ۱۳ اور ۲۵ کے در دریان کا کھیلی جوری

مصوره بیان می بین بون: نشاط جم طلب از آسمان، نشوکت جم قدح مباد زیاقوت ، باده گرمنی ست

بالنفات نیرزم، درآدزو چه نزاع! نشط فاطرِمغلس زکیمیا طلیست

بجيب حوصله نقد نث ط باير اور

چو بزم مشرتیان تازه رد نوان جوشید چو همع خلوتیان جان گداز باید بود

" با پر اود " دولیت کرفی ارای پادری کیفیت میں ای حق کی " چاہے "رُدُتْ دائی خول ہے ہم آبنگ ہے : _ر

سر الیث فر به جاہیے سنکام سے نودی رو سوے قبلہ وقت منامات چاہے

4 نگ لاروگل و نسری مشدا بُدا برزنگ می بهار کا اثبات چاہیے ے سے نومن نشاط ہے کس روسیاہ کو یک گونہ بے خودی مجھ دن رات بیا ہے

نشاؤمویان از شراب مائ تسست ضون بابلیان فصل از ضاغ تسست بجام وآید تون چم وسکندر چیسست کهبرور دفت بهر میده درزان تسست

یهاں و نشاہ ۴ کا دنظ ایک ایس مید نوری سے موری کیم مرزن بکدتری العنی بوگیا ہے جے جداجها ر حکورے خوش نہیں ، فارم ے ، شان وشکودے سطانب نہیں؛ مطلب ہے مسمئی ہے ، حاصل ہے ، اعصل ہے : فاق طور پر رمیس رسسہی، اورول کو فوشاط میتر آئے ، ایس جس موضف اما انداز نیشش ۔

نبیں بہارکوفرست، نہو، بسار قسبے طراوست چین و نوبی جوا سیکھے نہیں کارکو الفت: نہو، نگار توہے

نہیں گارکو الفت زبو، گار تو ہے روانی روشن و مستی الا کھیے

دوانی دوشش و مسسق ادا سیلیم این نگ دوکه بینده بین گرفیای جوده فرای کار دوفری کان کار دیگیری " کود کردش" "چدظ" " به باک اور ارتفاع بین : " هستاد ساز مین می میشود نیز از است کمری بهای شهر بین در ایست

ال خاند خارج المرابطة المنظمين — بالسح ساهان دكوم الجوجالالدافيل ادراس عندان أنتفذ بودسية " بخرواني" دديد وال خول جرى وصن يدايل المرافظة من يكي آن موصفة إلى . بهادا شا مونسانهٔ کی بید خودی ادر مرسنی و مرشادی پرخستانهیں، ده استداف ر دوج می آزادی یا" آزادگی " کا حیار اور درسید جانستا ہے: میشرو فرم رز رائی سند، خورش آزادگی باده وخونا بر کمیان مستد. درغر بال ما

دہ اکاہ ہے کی خوں ہے آدی کو نبات نہیں کمتی لیکن اخلیں نامور بناکر پالنے پروہ خور کو آبادہ نہیں پاتا :

فَى بْهِين بُوتا ہے آزادول كوميش از كيف نفس برق سے كرتے ہيں روش شيء ماتم خاند ہم

خونِ مِگرَ بِهِ النَّهِ عَنْ مِنْ مَا قَدِرَ مَا شَّتَ نالُهُ ول نوات نے، رامش الحکِ خواست

برفتنه درنشاط د ساع آورد مرا گونٔ ظکس بعریده جنابر او گرفته

م رم زنشام ول آزاد بجنب تاکیست درس پرده که باد بجنب

دل چوبیندستم از دوست، نشاط آغازه شیشه ساز بیست کرتا بشکند، آواز و پر

منتوی" چراغ دیر" ، "مرد بیش" اور ناص کر" ایر گهریار "کی تمبید،

ساق نامر مفق نامر اور شابات نے ایک سلے اور دیا کے ساتھ انتظاؤ و در دی ان ساری کیفیشوں کو اس کی جزا سراکدول بیان کردیا ہے کام کا اس کے دروح جو لئے آب اور م پر کھٹا ہے کرفم اور فیشا اواں کے اس متعنا دیا حراجیت نہیں، بلکہ طبیعت ہی

غ رون گیریت کوشیده ای در عبال کانیس می بکد بس حارثی ایالی کیده کاست جو برخیک شاس اکام تواد کا مقدار دادنگای ای زنینی نظاریهای کی خواند این از بازی از بازی از بران نظار کی خواند است این از خواند بستی بزنر نظار انظار نظار از نظار دستان اداره نظار حفق آمتان نظار کی باید از کاری به این کم باید بازی این است بازی به این کارگذار با نظار انسان می کند.

ازشرر کل درگریان نشاط افگسنده اند نندل رفوست عشرت پرستان کرده ای

ننده با برفوست میشوند بهستان کرده یک بین نشاط ادر هشرت پرستی سر درسان دایا رکنوری کردی بد ، نشاط بهبار ، نش و فکر ا در بالآنو " نشاط لدندته زارا «کارتوکیب کے سنامته ملتا ہے .

فالت بے وہر نہیں کیے کرغم وزٹ کا کی آئیم شے انفوں نے زندگی کے بند میشنوں کو ڈھسیداز کرایا ہے، اور آزاد از جھنے کا ایک ڈیمس سیکر ایا ہے:

> زمن بون در بد نکو زیستن مگر خوردن و تازه رو زیستن

بُرانش نم مُموزگار سست خزان ویزال بهار سست نے کز اذال در مرشت منست بود دوارخ انا پہشت منست بنم نوشن دلم، فرگسارم فسست بربے دائشی پردہ دارم نمسست

-----خود دنجد از من چو رنحبسم زعمشسم

لا ربد او حهر و جسم و سم ادارس کر خاط جوس کل عوز اود

اربسس کر خاطر ہوس گل عینے ہوں خول گنگنۃ ایم و باغ دہبار نود یم مًا -----

شب فراق ندارہ سمسر ولے بمچند برگفتگوے سحر می تواں فریفت مرا

ساید نیم اور برای نشان کستان که برای با در گوسیاند نر برگی ادار ند برگی باشد نر برگی باشد ند برگی باشد ند برگی محمد می کشود که برای موجود که به برای موجود که برای موجود برگی شام برای کامواند که برای موجود که برای موجود که برای برای کشورسات که دستانی ایران از مال ساید کام برای ساید کام برای برای موجود برای برای موجود برای م

مشروع کی غراوں ہیں ہے نا :

مرایا ربن عشق و ناگزیرالغست بستی عبادت برق کی کرتا جوں اور فیوں کا کا یر خم بہتی اورالغستیہتی ان کے بال مشتقل کٹائٹ کی صورت رکھتی ہے ۔ ایک پر گریاں مہد جہت ، consuc الشعادم جاری ہے بہم سستی می اور جشارے مقد ، کمات جارے ، نسط ورزی کا حالی شام م برق ہے شع وطنست کرنے اور دیشن کے

> مخلیں برہم کرے ہے گنجنہ باز نعیال ہیں ورق گردانی نیرنگ یک بخان، ہم

مستم آده دویگا راحت که ساسه میخوار که درای این این مدهب نال رنگی بی کارآن به کارت با به کار خواره به دام به دارا به پریش ای میگرد آداشده و کارگزی برای برای داره بدید به بی برای به بیش بیست میزاند می باشد. جرید موقعیت سب اس کارگزی کاری می بیش بیش بیسی بیسیات خوار دادشتو کانتخاص سید بیرم در دادشان و اس کارگزی کارت بیسیات به بیش بیسیات به این میشود از میشود کانتخاص این میشود از میشود کانتخاص این میشود بیش بیشتر بیش بیش بیشتر می این میشود بیشتر این میشود کانتخاص این میشود بیشتر بیشتر بیشتر میشود بیشتر میشتر میشتر میشود بیشتر میشود بیشتر میشتر میشتر میشود

> ئے مداہر ہائے گایہ ساز ہستی ایک دن دلایہ ورددالم بھی تو تمفتنم ہے کہ آصنہ زگر یے سوی ہے ، نہ آج نیم شبی ہے

یک بنگاہے یہ موقوفت ہے گھرکی وائق نوط غم بی سبی . نغمۂ شادی سنہ مبی

عشرت صبت نوبال ہی نینست بانو زمولٌ نالتِ اگر مرفیبی، نه سسی غمِ زمانہ نے جھاڑی نشالوعشق کی ستی وگرہم بھی اٹھاتے ہتے لذت ِ الم آگ

توگوانشاط کے مضاحت مرام بیں جو" فضاہ مشق" ہے، وہ الذب المہ" رکھتا ہے۔ نم نماز چرکئٹ نے ایسا انجھا یا کروہ بیسنے درد کی الذب تی تی روگئی میں کی مدولت فشاط و مشور کسستان میر کئی ۔ نیال طوع عربات حالیہ اور ادافاط ک اس ناکٹ پہلوگوائی آب بتاگیاہے :

> اجهاب سرانگشت منانی کا تعنو دل مین نظران توجه اک بوند اموک

بادست فم آن بادکر حاصل بُرَد آپ رِنِّ بوشمند د فافل بُرُد بگزاشته ام نح زمهبا به پسر کش اندُو مرکب پدراز دل برو

ہے اس میا می ریمنی آئیں آئی سراس بی میسولوں چیز خان ہے، پال منگل شاہد رم کی کرس گوریں موت ہوائٹ، وال مورے کو دعت کرنے کے بعد موالا وظار وشند والر بیسدے موج سے گھر والیس آئے ہیں، فاموش چئے مبارہ جس معرفی طریعہ کانیز وادو جانب مرجح اسے صفاعہ بیان دستہ بین خفے سرسا تھ رقت ما ای بول ہے، ہم خام مشتق تعقری دیسکے یہ میرز حصد . گھر دائے 10 مال کر گئر ہے رسک میں کا میں کا میں ایک تحق کا میں المالے کو این کا کی ہیں گئی ہے ہیں گارگا کی ٹر نے بورسسان کے ٹون کا نئی دونتوں کو حودر اس کی ٹیرزی ہو گل میں گار از واد بذات کا دون کے بدریتے میں شوالے ۲ مشکل کھڑا ہے جا اب ہے وہنگا اسس نشاط ہے توی کا میں وان ان کھ نالے کر کے

منزات جوبات تجهم کهنی محق اس کی وضاحت کرمیکا . البته ایک بخته جودورانگار مجی نهیں ہے اور بالک سامنے کا مجی نہیں :

يك بے جانا حامتا ہوں. منگول ماتار قباس کی کامیاب جھابندی اورفتو مات کے بعد بیتول آرنلڈوٹون الی بب وسط ایشیا اورمغربی ایشیای سلطنتین تباه مول تئیس اور ایک نی تشمر کی عالمی اسٹیٹ نے نگی تو وسط ایشیا اورامران کے سمدن نسل گروہوں ہے ان خواں خوار قبائلیوں کا نون طل اور دوتین نسلوں کی مسلسل آ دیزش کے بعد تخریب نے تعمیر کا رنگ کے وال سے بعد دیگر مفل امیروں اور والیان مکومت کے " او ذک_" ريمني ١٨٥٤ م ١٥٥١ ٥٥ ٨٥) كُواه بين كرسنگول تا "ارفطت يرتى و ١٩٥٥مه ١٥٨١) نے نداے داحد کی توحید رستی میں مرغم موکر عقیدے اور قدیم رسم کاپیوند طاکر جیونی سیبونی رنگارنگی بیداک. مندوستان کے فرنٹ پر کمی مدی بسیا بونے کے بدر پولٹونس صدی محے آناز ہے اشار ہویں صدی کے وسط تک سیاسی اقت مار ان کے اور میں رہا، اور مبال پیرایک آریائی فطرت پرستی کا گلب اس باوہ سانی میں آمینے بوا۔ جارمانہ میش و کامرائی نے تخیل اور تفکر کے مالا مال فزانے میں منجمل کم تدم رکھنا بیکھ لیا تو ایک آدھ نسل میں ہی اس کے طور طریقے بدل کئے۔ رفتہ رفتہ اس نے نشاط پندی کی صورت انتیار کی. برم آوائی باغوں کی آوائش ، سر کی و منری-

محل سرایش، الادوال سرایش، متبرے اور متبرون بیل مدسے ، مدرسوں بیں طی سناتھے۔ ہواتھی ، دیگ عمل اوراسی طرح سے میکووں کہاراس نشاط پیندی کے کلہرے توش موجود میں ۔

ایک وانده ایند آن و اجداده این او ایندانش افرایی نسبت بنت بد گزد میراوشت کی تبری از استدام کی فارس هیئو کی مثرک مسترفود کو دیس اوژهمبداد قزار و بیشکی گزششش مسسسسیه اوراسی طوت گرجسهانی اوروشنی نگس و دو ایک منطبط مین جوثرگر و یکی باک تویه و تبری اوژسیسهانی حصول نیشنا کی ایس کوششیس

كيامب بى جتانے كى مزورت باتى رەگئى كر نائت بادا اشك هلىب نېيىن، نشاط طلب اورنشاط اموزشا وب ؟

غالت اورسك ہندى

 تفاوت گرده است . . . وران معر . . . شمرانی ارده اندگر به ایک جندگا ایس عرفشده در بیشتره استان این هم است برای داند اندر در برای علون در مسرکت و ایس با در این در این در این بیشتر به شیره به بری علون و میزگرد و میک دو افزاری متعدد ان ان علی بدر و توسید کرد. بدیشتر مک را افزار میکری امتدال میک بدر وکار و میسیدن تلیمی کواران کارگری این میشود . میک شامل میکند است افزار کاران این می می می انداز این می دارند است با در میکند از این این می شامل میکند از این می است کار می انداز این می دارند این می داد است با در در در این می داد می داد و میکند و این می داد می داد و در در این میکند از این می داد میکند و میکند و میکند و میکند و این میکند از این در این میکند و میکند و کند و میکند و میکند و میکند و کند و میکند و کند و میکند و کند و میکند و کند و کن

سیک شاسی بریک انتوان گزان بی ۱۴ کی نشارگردان کی تا برای نمایش و کارت برای کارت برای کارت این انگرد برای اداره اوز وزشود این برای ادارون بید "شرو تر شید" بین دیگرای وفیود شاه در مکسلاک و درسید می برای ادارون بید" شیرو تر شید" بین دیگرای وفیود شاه تا می میکند او این میزودی مین اینا وقت موصد کرت رسید و بیدود میرسی برسید شایق استاد رسید بین چروی مین اینا وقت موصد کرت رسید و بیدود میرسی برسید شایق استاد رسید بین بیرود

تیری نسل بین ڈاکٹر ٹی پیمٹر گوب ہیں ہوجے۔ ہم الاس بی ہے اور بین کی بالڈ کتاب " بک ٹرلسائی ورخواہاسی شہ اس مسلسلی ایک۔ ایم ہوی ہے۔ ہم روال اس میران بیس مزید کام کرنے کی مودوسے دیاکہ مختلعت مکوں کی آرادہ شدارہ جہائی۔ ہوسکے۔

فاقت کتی متازیکن ایراملوال شده سه پینید میک فرامان کتابید جوانران سیلان می تودوییها میاه اگر ایران که به میکارد فرارا به میک بر فروانگی ایران میکارد که به میکارد ایران میکارد که میکارد میکارد ایران میکارد نماید و فرواس که ایران المیکنیزی می ایران میکارد ایران می

 اورما تنظ دم ۱۹۷۱ – ۱۳۸۸) بی نیز اس دورش سب بے نیاد و مقبل صنب سمن غزل دی ہے۔ اس کی خصوصیات بی آمد جذبات نگاری رقت اورالفاظ کی نرمی اور روانی وغیرہ شال بین .

تر الادريك بدى كامية برا اير مطلب تين به يرا بروا درستان به ما في تا با المرود ما قال البر زيد سال كاميد و بواد و درسته و والمدر فيه من ميك مواد كامية به اس بيك ما ايان موتين من آبزي الهم ودود واقرام خياات بيمين عارف بروا كامية و المرود المواد من المرود ودود فيم خياات ميك ميك مواد بروا كامية و ميك مواد ميك ما تعالى المواد بين وقية البديد بعن في اس كوميت مراج بدى كوميت كوموت بين المرود بين وقية البديد بعن في اس كوميت مراج بدى كوميت كام موت بين الميك با مقول كامية كرياكيا كما اس كوميت مراكز كامية المراكب كوميت توجه كل عدم كما الميك من المواد كل المواد الميك المواد كاميات المواد كامين المواد كل المواد

اس بك ين زياده ترقصيدول اور فراول كورواج موا بحضرت اميخسسرو و لموى

نبیتاً گمنام سے دہے ، جب کو ہندوستانی ودرسگاہوں ٹیں ان سکے مطالبہ پر امراد کیا جاتا متا اورکیا جا رہاہے ۔ ہجرمال بعب خالت نے آنکے کھولی تواس وقت انفیق شواکا نام ہن دوستان

بہر قان بیب ماہ ہے۔ اسم سول وا ساوت ایک سرو دام ہر جن و سال یں گوئے را بھا اور بہال کے شوا ان کی ہردی کرنا ہے لیے باعث فوسمقے تھے۔ نالب کو ایک فارسی شامری پر کھردو ہے زیادہ فوسمنا اور ان کا والوا تھا :

فاری بین تا بَسِینی نقشهای دنگ دنگ گرز اذ مجموعهٔ اددوکرلی دنگ من است

مگراس وقت فارسی مندوستان این اوران کی عظیم شهرت کاسب ان کااردو کامرایہ ہے۔ ببرطال اگر فالت اردوزبان کے سب بڑے شاعر مانے ماتے ہیں ، تواس کا پرمطلب نہیں کدان کو فارسی ا دب بیں بھی وی درجہ ماصل ہے۔ فارسى غول كيسب برائ شاع خواعب ما فظ شيارى بي جن كو دنياك عظیم ترین شاعروں میں شار کیا جاسکتا ہے۔ انھوں نے غول کو ایک نیا رنگ اور مزات عطاكيا، نيز النول في حقيقت اورمجاز كوانتها لى خوب موراتى ي من كري ايك ووسر يرن يوست كديا. ما فظ تنها شاء إن جوية ، اور مع ، جوان ، سمى ك ساتة جل كي بين اورائنیں ستی وشرا بخوار ، رندو پارے سبی دل سے پندکرتے ہیں سب متن کے ساتھ ساتدان کا کلام فیرحمولی عن کامال ہے ،جوشقدی کو بھی میشرنہ بوسکا . مجھے یاد ہے کہ جبیں 1919ء میں محدسین شریارے طا ،جو فارسی ادر ترکی وافل زبان کست بڑے شاء بانے جاتے ہیں، توانموں نے ٹرمایاک آج تک کوئی وانشور ماقفا کو پوری طسرت يدر بمدسكات و مام تخلص بأفتاب (١٠٤٨ - ١٠١٨) ملب كواس شعریس اداکیاہے:

کس آمشده نهود آفتآب از حافظ مزاد بادم ای بحدکرده ام تعیق درواورفاری کاشاید کاکول فزل کوشا مربوجومافظ کیچرو اورمقلدند موسوی

P2 ---

اقبآل ایسے شاعریں جوایک طون تو صافظ کی منطب سے قائل بیں اور فرانوں میں ال کی بیروی می کرتے ہیں ،مثلا محقے ہیں: خون رک معماری گری ہے۔ تعمیر ميخائهٔ مانظ ہوکرئت خانہ سشیراز والمراوسة والمال كالمناه المالية المال في المال المالية عبد الحكيم من المال كالمالية المالية ا مقر لول اورمتقدول میں تھے ، ایک مرتبہ گفتگو کے دوران میں کہا تقاکر اسف اوقات محص اليامحوس موتليه كرمافظ كى روح مجه ثب ملول كركني في " ا قبال نے بہت ی فولیں ماقفاکی فولوں کوساسے دکھ کر کھی جیں۔ اس قسم کی غولوں ك كيداشار بهال نقل كيد باق إن: جزآستان توام در بهان پنایی نیست سرمرا بجراي درحواله كابى نيست انتال اگر مەزىپ سىمىش انسر د كلايى نىست گدای کوی تو گمترزیاد شاہی نیست

ح قظ

روش از بر تورویت نظری نیست که بیست منت فاك درت برلهركانيست كذيست اقتال

سرخوش از بادهٔ توخم شکن نیست که نیست مست تعلين توشيرين دېخى نىيست كزىيست

نهرکه چرو برافروفت دلبری دا ند نیرکه آگینه سازدسکندری داند

و في مشيرازي كيته بي : طربق دلبری تو مگر پری داند که آد می نه بدین شیوه دلبری داند

جبان عشق نه میری و سسسروری داند

بيس بس است كر أين جاكرى داند مگرد *وسری ط*وت اس بسان العنیب اور ترجمان الغیب کو برا بجالا کیتے ہیں اوران كوانمطاط كى علاست تمجيمة بين نيز انعين ايك شرابي اورگراه كن شاع بتلات مور نوگ

كوان كى پروى سەرد كى كى كوشش كرتى بى - كىتى بىن :

بوشاراز مافظ مهب اگ د مامش از زهر احل سرمایه دار

از دو مام آشفته شد دستار او نیست غیرازباده دربازار ا و

بی نیاز از محفل حافظ گذر الحذر از گو سفت ال الحذیر

یہ بالک میچ ہے کہ ایران کی سیاس تاریخ کے سیاہ ترین صفحات اس کے اد ب روش ترین اوراق میں یا چنگیز خال اور بلاکو کے حملوں نے اسلامی دنیا کی اینٹ ہے اینٹ بجادی تمتی، مگراس زبانہ میں سب ہے بڑے موقی شاعر مولانا جلال الدین روی سب يرف فارى نشر نگار سقدى ، نيز منهاج مراج جر مانى : م. ١٥٠ / ١٥٥-١٢٥٨) عظامک بونی دم. ۱۲۸۲ م ۱۲۸۲ عوف دم - ۹۲۵ ر۸. ۱۲۲۰) ادر خواج نصیراری طوسسی (م - ۷۷۲ / ۲ - ۱۲۷۴) بیسے بڑے موتنے اور نشر آویس پیدا ہوئے جموزیک نے پنگیزی روایات کو دوبارہ زندہ کیا اور ایران میں قتل وخون کا بازار گرم کر دیا۔ بیزماند ایران كى طوالك اللوك اور بواركى كاعبدى مراس زائد مين ببت عد عمر الرتبت تاء بدا

ہوئے نیز مانظ میباز ردست شاع مالم وجودیش آیا ، ہو فارسی ادب کا سب سے زیادہ درخشال ستارہ ہے۔

ادوان کے متعلق کام بھی ایم بھی کہ سکتے ہیں کار اندوان میں مدوستان میں طوائف اللول اور کیسسی کاروز تقام میں کاروز کی ماروز کے متاس ملائٹ کے گئے۔ منور کرور ہے تھے اور کیل ساز اقراموی کا شاہر مولیا بھا، اگراس دورش اردوز بال کے میں مشعد کے جائے ہیں۔ میں مشعد کے جائے ہیں۔

فالت ان بڑے شاور ل اس منوں نے مانظ کی عظمت کو مانا اور سرا ہے،

قرنیل والان مانظی هجه بن : * ادوالاگرانی کویشت خرودا بازاده ددی و برخج باد آوردش بنگا مرخسروی قرم گرم کرده انده آن موبر و بدان آفشکدهٔ داز اکردی پارس و رنگ بوی خرد، نخسر سخ

گهراگریده داد آن میرویهای اظالمان افدان داد تا در نظری کارس در نظری وی شده نیز بین فرز در دلگ و نیز اور دشتن را داد از این امام می داد در این برد از نیز بین داد ترکیب بودندگار برد بین که بین دستور نیز نیز شرک و نیز در در در نیز بین در این برد از در این با در این داد و این داد این در از بید در زیانش با بین نوز در این که بین از داد و در در نشش دادی می سدن را در در در از داد در در در این داد و در

نستگی زلورتششبه پیشرش می ستاید . جائے کرمی فراید ، فرد : فدای حسن خدادار او شوم کر سسرا پا

فدای مسن خدادار او شوم کرسسرا پا چو شعر ما فظ مشیراز انتخاب ندارد

والمثمل معقدان کمال فراین هجه این استان داشد. دانش دیدان می دانش دیدان می بادد است دیدان داشد. دانش دیدان می ب مجهوشتی میداند داده این اکتران میدان می ایست به بین از کمار میدی بین این به بیندان این میکند. داده داده این این ارد واقع ایست دانشوی داده داد واقع این داده این می بیندان به بینان می میکند. و و دیدک سد: داخوال دادش ایستان میدی دادند و داش دادند و داش بدیدان و دیدی پین در به برستن خیران این مجدورکست کا در بخشودن گوباست بین خیر کوبست. میگونگها چاچی دور بین مادن که زود در بین این با در بین این می در می کاری در دود. پارسیست مین نام بر بیان بین این میرود می می میشود که میشود که است از اصد به میرود می با بداری میداد افزود به میرود هم و میشود که بداری در وازارشد از کار و بدخود که بداری میرود می

زی تارک فیال محصد بدراد کردر پزشش مده مهار مطیلا می توفق مجام در عشید اداره کرستی در تان ماهمش تلدید در ماها تا با با بسادار آباد با با در از با با با در از از با در این والوان در شورا تازگی باد کماش از بند آوازگی بادش یک قط میرسکند چی: .

در بانگ زنی کان بمه دادند بحافظ گویم بحلش باد و لیکن مپر شد این را

ما فظ کے اشدار نے مرب الش ہوگئے تھے کرتا موام ابان دوق ان کو موقع اور عمل پر متعالی کہتے ہے اور اب بھی کرتے ہیں، خالب وغیرہ کی ما تھا کے اضارے بگر مجگر استفادہ کرتے تھے۔ جب ان سے بمیثیت موتہ تھے کہ جن معزامت نے سوالات کے تو کہا ہے جالب دیا :

سيرب ري. ما قصةُ سكندبر و دارا نخوانده ايم از ما بجز عكايت بهرو وفامپرسست

مرمانظ كى شاء كى ئاء كى ئى مكن ماسى يەكراس بىرسلاست

ادر قبق معیقت ادر مجاز دولان بدر مباراتم موجود نبین. نالت نب ما آنگای فران کو ساینته کرکر فرانیوری بی برگ و نبیت بال و با با مار پیگ میران به بیسان دولان کی هم فران اور بهم در بیت اور بهم قانب فران کستنت شنار نشل کیے بات میں:

ساقب برخيزودرده جام را خاك برسركن غم الام را چوں بقاصدبسپرم پینام را بیشک نگز ارد کر گویم نام را چون چنم تو دل می رداز گوشهٔ نشینان مهراه تو بودن گزار مان با نیست كلثن برفضاى چمن سينهٔ مانيست بردل كرنز فمي نورداز تيغ تو دانيست نەمن برآك گل مارىن غزل سرايم وبىسس كمعندليب تواز هرطرن هزارا تو دستگیر شوای خضربالی نمیسته کرسن بیاده می ردم و بمربان سوارا

سیاسی تسمورین دورق در نورد دوم درگش سمین که مونگاباسیاه کارا نسند زویه دواد مزان ترصنه نور سالانسد بگرو راه شر چشعر نے موال نسند دیگر نوک دیرین سیاری مای نات دیگر کوری درجهان مزال نماند

مافقا ہے جی زیادہ ستندی فارسی زبان واوب سرونظم سے مانے والوں کے لیے

بہتری نور تھے کوٹی فائس کا طامویا اوپ ایسانہیں ہے ، بس نے مقدی کو ڈپڑھا ہو، گاہت کے مقدی کا کا جا برائی گئی ہے ، فرائے جی ا متنی خات کو درخر شدہ کا کر مورڈ "فوردیاں جنا بیشہ وفا نیز کشٹ"

نالب ایران خراحه میست مرصب متحداد بایزی کی قانسی کو امیس فاتک ساخته تند اس که حفاله بسی و بهزوستان خواکی فارسیت که قالی زخر نیز خود کوفارسی واژبی ایران کیسته متند : کوفارسی واژبی ایران کیسته شخر : گزانی اصفهان و براید و آنگر می کشد :

ر المراحة الم

بود نالتِ مندلِيسِ از گلستانِ عِم من رَ فغلست لمولِي بنائرتال ناميكُنْ

الت باختیار ساحت زمن مخاه کوفتهٔ کرسیر بلاد عجم کنم

نالتِ از فاکب کدورت نجیز پېندم ول گرفت

امغیان به شده است شوران به تورنز به میران به میران به تورنز به میران به تورنز به میران به تورنز به میران با می کها آن که بیری که به داده می فرد این بیرفزایش که بیره با کیک خط می مورد کافته تیما " میدود این میران که شوری میران بیران بیران بیران به میران به میران به میران به میران به بیران به بیران به بیرا

بمٹیم نظامی گنوی وہم طرح متحدی شیرازی ہے متنت بمکین اور واقف فی متنت بمکین اور واقف فی متنت برمکین اور واقف فی تقیل بیدتو اس قابل مجی نہیں کہ ان کا نام لیمنے ان حضرات بیں مالم طوم وسید کے مقل نہیں نے وال مان کہ المبارئیں، کالم ٹیں ان کے مڑا کہال ہا چائیوں کی سسی اوالہاں ، اٹھے اب چال ہم ان دونوں شوائی ہم طرح الارم دونیت و قاضیہ فراول کے پند انشار فران عمل قل کرتے ہی :

می شد. با چی گودم کها خشان میرسنید. محتوی به بست شد. ایک سیاه از ددویاربها بیاای بان برقابسکرتازی خیدارای کیوب خانشان کو بان تبی کروند قابب مرئی از بیرمان شیرهایی کاشدار و این تبی کروند قابب

ک باخدخودهان الی نون گزشدنهبدا خالت کمنندگزشنی توسرصندایسیاک کمنندگزشنی توسرصندایشیاک از دون نیا بغشست ش استخاص میرون ز قالبها خوش ندی وجیش تزیمه ودورشی، دارش

یدی وجوتن ژنده دود و شریب دندگش بدلب شنگ چه چیری در سرایسستان ندبها میادا به چیل تارسبی دادم بگسکده السب نغیس با ایرمشینی بر نشا به شور یادبها

> خستشود نوشین کیم کرماش نوکر د جام جم را مناطق خدال

بست ازچیل نوانی درویش و متشهراط گفتی که نم بمی نور من نور خوم ولیکن ای گنج شارانی اندازه ایست نم را الت

محالک کاشازگشت دیران دیاند دکشات دیواد دورنسازد زیرانسیان فم دا دیمشرسیم دنیان متح است خود نافی دیمشرسیم دنیان متح است خود نافی

دیم کبی زمان^د مرد آزمای را سازنده نیست یچ امپردگدای را دوزی که می دورمشرشرط زهر و الآبهان قدر که پستی ندای را ۱۰۰ – ۱۰

عالب دل تاب ضبط ناله ندارد خدای را اندا مجوی گریهٔ بی بای بای را نالت بریرم از مر توانم کرترین پس کنی گزیم و بیرستم خدای را

> خس~~ت~~رو گفتی که ہم آغوسش خسیام بچ_ه سانی

تواپ ٹوش میون برددست نہاں بیست مشرّو ز توکز دل بستدصاحب صسنی

نوش باش کر پوست برنجی قلب گران نیست غالت

> . درشاخ بود موج گل از جوسش بهبامال حمل اده . موزاک

پول باده برمیناگذنهان ست ونهان پیت ناکس زننومسندی ناهر زشود کسس

پُول سنگ مرده کرگان ست دگران بست خست دو

لا از می سیاد می گیرد آن کریانه بر شود دگرست ماتی من رواز کن از کف سختی من کو فر برگذر ست کل ووق داست کرده از مشبخ مبرؤ آن ورق بهرگیرست غالت کشته داریش کشور گرست سه دو تری کر بردل از مگرست برده آن برگ و این گل افشاند بهم خوال بهم مهاد درگذر سست کم خود گرز و جش شو خالب نظوه از گربی جیش تاکیر سست نظوه از گربی جیش تاکیر سست

خسسود زلفت بظلم گویه بهانی فوگرفت نتوان بهههان به پهارموگرفت ساتی بیاری گرچنان سوخت کارشوش کوسوزای کباب بمه خاند بوگرفت مهان پروه بووشتره مکین زنیکوان

مشق تونگهانش درگه فروگرفت خالب نگردانچرم عربه هٔ دنگ واوگرفت راه سنن برامش آزرم جرگرفت وموان چه شهدوشریهان موالرکز به بیجاره باز داد و می مشک یا گرفت

نات که زارش میک میزد کا جداد در مقال در بیشل نے اس کا انجاز کی بی ورفله نیاد بزارا تھا ، فات پر چیل کا مهب اثر تھا اورا خموں نے اس کی فرایل کو سانے رکہ کرفوایس بھی کی محتمل میں ان دوفال کی ہم فرح اور ہم دولید وقائمے فوایس تھی کہ باری ہیں :

يارغۇقۇرداسونت ئۇ خۇد ئىساپىيىسىك يارغۇقۇرداسۇن ئۇلۇردىن ئاردادۇرلۇپ ئاردالىيارسانىيا قۇازىر ئىشتەم يىزداردۇن قارىت ئاردانق قىلىن قازچىن بارسانىيا ئىلى دەرگەرلارسىنى دەخواراست ؛ ماد نىلى دەرگۈك ياس دۇگۈت ياس تىشاندا

پس از عری دخرسودم به مثق پارسا یُ لُداَّ گُفت و به من تن در ندا د از خود نما نیبا فغال زال بوالهوس بركش محبت ميشركش كؤن دبايدحرون كآموزد بيرشعن آمشينائيها يه نوش باشد دو شابدرا ساعث نازیجیدان نگدرنکة زائيهانفس در سرمه سائيها داغ عشقم بيست الفت باتن أساني مرا يج وتاب شعله بات دنقش بيشان مرا بی سبب در پرده او ام لانی داشتم ميرو داز موج برياد فنانقش حياب تيغ خونخوارست ببدل مين پيشان مرا

خالت برنی آید زمیثم از پوشش حرانی موا شدنگرزتاد تسسیح سسلیمانی مرا و کر پیش از من بیا بوس کسی توابد رسید سیحان شوق کرمی بالد به پیشانی مرا تشد نب برساحل دریاز خیریت جان دیم

گربہ موج افتد گھاپ چین پیشانی مرا^ا پیشیدل

نباشد گرکند موج تردی جهابش را که که گروعناب شدند نگسیمتابش را زیرق بدواش آگذیم بیک ایتداده انم که ماهم چنم خفاطی ست اور آفتابش را نواش معرنا شوخ دریدان ددیدان دداو نخواج دفت اگرادخودکدی گویه چابش دا خالسیت مهروم ددزخ داک داخهای میسندتابش دا

مرانی بود در ره تشد؛ برق متابس را رمن کزینودی دو کردنگ از دوی نشام

ببریک شیوه نازش بازمی خوابد جوابیش را

زخوبان ملوه وزبابيخووال جال رونمانوا بد خريدارست زانجم تاريشينم آفتابسش را

ريون ارم اجام الحاص بيتحال

ذال تسليم دن وشوكست شابى وتياب هم گردن خم كن وصواب كا آي درياب وام تسخير دو مالرنفس نوميدی ست سی بی بواست دوه سروشراک درياب فومست محبست گل پا بركاب دنگسست

فرصی جنگ می با برهبورسست ارزوچنداگرست نگابی دریاب غالت

ما لم آئینژ دادنست چرپدایچنهال تاسیدادیشد نداری بزنگای دریاب گزیدشنی نرسسی بلوه حورت پرکمست خم زاحد دشکی واصد کلای دریاب غمراضر کیم موضت کهاتی احد شوق

جا سرویم وست قبال کے ول تضم را بر پرانشان آئی دریاب

نگزنناده کند از میانهسانش و ارزد زبان سنن کندازنگی دانش دارزد چنوکست استادنگاهش داکترست به بیومدازلب بوی گهروانش د ارزد زبسک شیخ بیمورش گذاخت بیکریتیل

يومكس أثب نهدمر برأستانش ولرزو

غالت دگر بهم خود اب دل چرمهو برد توانی نسادهٔ کرزنی بوسبرد پانش دارزد

د و چه روسنده می جه وی مصاده این در وی نترمداد دست نشانخواسته باسشه « برادرمد برای طوم برمیالمنش و ارزد گرانز نتایستان جاین خواجیدت در برنالب ترانز سیس می تهدم بر براستالنس وازد

به نهد مربراتات و پیشدال

بستگذان برسید دانهای تمنانوشته ایم یکدال دارنستن سودانوشته ایم منثورتای آلربسرگی بسیده اند بایم برادب بکد بر با لوشت ایم بیدل مال سسکتی اشیار ا پشی از منا تشکیل اشیار ا

٠٠٠ پاڪسويور-

منوان دازنار اندوه سساده . او سطرشست دنگ بسیمانوشت ایم در پچ نسوسی نفظ امیدنیست . فرنگ نام باست تمثا نوشت ایم دارد رفت بخون تمان تا نام شد ایم روش مواوایی درتی نا نوشت ایم

ید هم روه و دستان کرت درجهه استن بها که منه می استان انتها می کوشتی هم به قریبات است. بمیر تشار می نشود انتها و اثر ده مرکال شد هم ما آن آنیدام کوشتی هم به قریبه مید و به شد چونواب برم دلوار تعبیر م بدوار در بیاد من مکن زعت فراد سنت، فراد شد. ۱.۱۱

اگر تودنی بالدهٔ فارست کردن برخم مراود انجر دخوارست بخیدن در آخوخم مرخی از دمدهٔ وسل کر بامن درمیان آدی کنوا به شد بدوق ومدهٔ دیگر فراموخم

بخدم برببارو روستاني شيوه ششادش زكل چينان طرزمبوه سروقبا پكوشسم بدل افي رنگ بين واحداور بيش مخ جس كاعترات خود غالب في كياب: ہمینان آن محیط بی سامل متلزم فيف ميرزا بتدل ان کی بیروی کرنا اوران کے طرز کو اپنا ناکسی شعص سے بس کی بات نرتھی ، اسس رنگ بیدل بس ریخت کهنا امدالتُدخال قيامت _ ركبنامي نهيس بيك فالب بيدل كى بروى يركم وكف مخ بلديدك مناسب ہوگا کہ بیدل کے طرز کو اپنا نانات کے بیے مکن رسما فالت می بک بندی کے نمائندہ ور بیدہ بیان کے قائل تھے۔ سنن ساده دام را نفریب د خالت بحتة بيندر پيميده بساني بمن آر بهرمال فول من جوان كاخاص ميدان عقاء فالت في عرقي ، نظرى ، ظبورى ، طالب آئی ، اور وی کی بروی کی اور ال کو اینا پیشوا مال کران کے سب کو آگے بڑھانے كى كوسششى ك بيداين مرست ول كرستلق وواس طرح سے المهار خيال كرتے إيل: م الريرطبيت ابتداست ادراور برگزيده خيالات كي جويائتي، نیکن آزاده روی کےسبب زیادہ تران لوگوں کی پروی کرتام جو راہ صواسے نابلد سے آخرجب ان لوگوں نے جواس راہ میں پیٹروستے دیکھاکٹیں با وجودیجران کے بمراہ مطنے کی قابلیت رکھتا ہوں اور سمیسر برراه بمثلتا برتا جول ، ان كومير، مال بررهم أيا اور المنول في بحدر مرتباز نكاه دالى سفى على وقي في سكراكريري بدراه روى بحدكو بتلائ ، طالت آلی اور ع فی شیرانی کی غضب آلود نگاه نے آوارہ اور

حلق انسنان چرنے کا جرمادہ تھے جس مقاس کو فناکردیا، خمپوری نے ہینے کام کی گھرائی سے برے باؤد پرتھونے اور بری کم پریہ زاولہ یا غدھا اور فقوئ نے خاص دوش پر میلیا تھرکو مکھایا، سب ہس گردہ والاسات دو ترجریت سے براکھک رقاص چال بیس کا بک بے تواگ

فالتسنه بار باران شسدا کا ذکر اور ن کی پیروی کواپنے ہے باعدہ فوجھما نیزائن کے معرفوں کو اپنی فوائل کا جز بنایا۔ اوران کی فوائل سے باید بین فرایس کی ایس ابسید میں اوران شاموار تولیکی وجہ ہے کوان سے بارور آوار فی ٹاپرے کرنے کی کوشش کھی کرتے ہیں بہوالی تیچے ہیں :

> كيفيت قرق طلب ازطينت نالب مام دگران بادهٔ مشيزاز ندار د -----

گشة ام نالب طرف بامثرب قراق كرگفت * روى ورياسكسيل و قروريا آنش است

او جسته جست فالت ومن دسته دسته ام توقی کسی ست لیک شرچول من دری و محکث

چوں شنا ذو تن ازم حست و بر بخولیش کر برو تم ٹی و نالت بسوض باز و بد

رفیعنِ نعلیِ تولیشم بانغ<u>لری</u> ہم زباں خالب " چاری راکہ دودی ہست *درسر زدد تر* گیرڈ نالبَّ زَوْاَل باده کرخودگفت نظی " درکاسُ با بادهٔ مربوسٹس نکودند" ای ساخت، نالبَ ازنظتِی با تطسیع ربای گوهر آور

نالتِ مُلقِ مانتوان یانستن زما روشیوهٔ نظیمی و طرزِ مزیّق شناسس

به نظر دخ دوانا نامیری زمده به ناب گریدان کرده ام خراده اورژنگ تابش و دون نگردانس باری و انگوری دهدات مجمع زیانی است بین بیار چرم ن انجور دوری انتم نااب گریداد دیدان ما دس وابستری باشد سینا پیدام دس وابستری انتم نااب گریداد دیدان ما دس وابستری باشد

فالب ازجوش دم ما تربتش كل بوش باد بردهٔ ساز طبوترى ما كل افتال كرده ايم غالب ادمن شيوهُ لطق ظهورى زندشد از نواجان درتن ساز بيانسش كرده أ غالب بشمرکم زغلېوری نیم ولی مادل شه سخن رسس در<mark>یا نوال کو</mark> زلة بردارظهوري باش فالبحث جيت ورخن درويشي بايد سه وكانداري فالت زوان هالتم آيد حياكر واشت ميشى لبوى بلبل وميثى بسوى كل فالباً عين عرقي ست بهنجار بهنوز موع اين بحركرر كمنار آندو رفست بدوبیت ز گفتهای مشتری صفه را طروا ایاسس ممنم اندرین شیوه گفتار کرداری نالب گرترتی نکم سشیخ علی را مانی نالب نٹریس بی ان شراہے استفادہ کرتے ہیں اوران کے اشعار نقل کرتے ہیں جنائج ایک مگدام بخش ناسنے کو لکھتے ہیں: آنچہ دریں چندر درز اردخی واکٹوب دیدہ ام بکافر إِثْم كَرْيَكَ كَافِرِيد سَالِيمَت جِهُم يك يمد از ان تواند ديد، حِناني عِنْ فرمايد: ازلوى تلخ سوفت دماغ اميدويات زهری که در پایا ما کرد روزگار دومرى مِكْ تكفة إلى : " سركذشت جوش خويشتن يالانى كه درخلوت تم كازند شنددست، وبراكاه ركب شى كم برواندراوربال دراست برق شوق مى فان

کرودنها دول وارد دیدنی چنابحد انتهامی آمذوی منتقدش وا بشرای آبروی مشاخری شیخ طی حزین مرابو ، قرو: شیخ بیا موین مرابع به ام از صدق مخاک شیخ

تا دل د دیدهٔ خونابه فشاخم را دندله

نالب نے ان پیٹروشوا تے کام کوسا نے رکوران کی فوالوں پرفوالیں گئی ہیں ، اب یہاں دو دوشا دوران کوران کے اور ام روایت و قاضیہ خوالوں کے اشار نقل کرتے ایس جس نے پہلی سے گاکو خالب نے کہاں بھی تقلیداد دکہاں ایش بقر کوسانے رکھاہے :

عترفي

دروی کر بافسانددافسول مدد از زل صمیشعبره انگیزگریرون ددد از دل غالب مابست که در دل نتیمازخون رو و از دل

اردن نایدبزبان شکوه و بیرون رود از دل

مايد بربان عدي

شیز و شراب چیرتم ذال قد مبلووس از ده که روی گری کان وست بسته سازده غالب مزیفنا فراخ دارژو که برگ درساز رو سایه بهم در گذار قطره به سور بازده

نطنیدی آ*ن که بر*میا رقم کمینه زداز کمینهٔ سا نشش آئینهٔ خود دیده در آئیسنهٔ ما

ال له برما رم ميندردار لينهٔ ما مسلس الينهٔ مودديده در المينه، ما غالب

موكن نقش دول از ورق سيدند ما اى نكابت العد سيقل اكتيب ما المن نكابت العد سيقل اكتيب ما

نظاییری میخود جوای کرمگرم گزگ نواست <u>به نکی زگفت کس ک</u>رسمنم فیک نواست ۱۳

برمه فلك نخواست ست يحكس از فلك نخواسه ظرت نقیه ی نمشت بادهٔ ما گزک قرب وانبُدما بندست دل شكسة ما دا سزا غالت چوصیح من زسایی بشام مانندسست سیگوئیم کر زشپ خفتست اجل رسيده ميد دانندلا كاخفتست مهاب من مینین خدة روسید خیزد کردناکایت دردغم دوانختست رى من اينېنيت زيخت من خبر آريد تا كاختت محیت با دل غمدیده الفت بیشتر گیر د مستجراغی *لاک*دووی ب بعرض بركستن كونفس بالدزبيت بي خيالم الفت مرغوله مويان راز مركيرد نظیوی چشش برای میرود مرگاپ نزاکش گر درسید دارد آتشے برامن حاکش بخ غالب درگریدازبس نازی رخ اینوبه مناکش نگر دان مینه بودن از پیش برغاک نیاکش نگر تصیری زمطیب ارنخلدگوش : روال برتاب نساتی ارنجید جاج مسسرگرال برفیز

عات بیتین عنق کن داز سسرگمان بزمیسنز بشش بنش یا به امتسان بزمیسز نظیری دست کی زبسة وافنول کرده کس سبق تمام برده ومحرون حکوره کسس غالب تخه از نیام بهبده بیرون نحرده کس سادابه بیچ کشته و ممنون نحرده کسس نظیت_یی بسینه گریه گروشدنقاب برترکش دل کباب مراز آتش ورون برکشس عالت بها بهاغ ونقاب ازرخ چن برکش دل مدو شاگرخون څود وراوز کشس نطیتری اگرتونشنوی اذنالہ بای زارصیہ حظ و دگر توننگری ازمیٹم سشکہا جمیہ حظ غالت مراکه باده ندارم زروز گارحسیه حظ زکرجست ونیاشامی،از بهارج حظ نظیری رفیق برنکند در ر و تو کام رفیق ترا دلی زغم آزاد بهجوبیست پتیق غالت بگونه می مدیزیرد زنهمد گر تنفریق مستجلی توبیددل بهچو می بجام متیق نظیّری نقش دیبا چیستان کشید فرنگ کرزمن برد وانسش و فرینگ عالب ای ترا ومرا درین نیرنگ درمن دیشم درست و دل بمه تنگ

ل شده مه درجه سابست خورمشیدنه رشکی کرچنیں در تب وتا بم دعده وبم منع زنخشش بيرصاب ست جان نیست کررنتوان داد شراب ست ظهتورى دوش آن بی مبرخود رنجیدو رنجیدن نداشت بى زبانى مدر إ مى كفت وبشنيدان الشت غالت زيب بجيدن نداشت جرم غیراز دوست پرسیدیم و پرسیدان نداشت ظهوري تا تکبت چینی سسن از مغز د ما ند مسمونی عجرمن ودامان نسیم ست غالب دُوقِ طلبت بنبشِ اجراى بهارست شورِ نِعْم رعشُهُ اعضاى نسيم ست ظهوری کی دست ِشان بما پرهٔ عیش می رود آنها که خوبلذت ِ عمهای او کنن پ آنائکه وصلِ یار نبی آزروکنت باید که خویش را بگدازند وا وکنند یںستم روا وار د

عائب دماغ اہلِ فنا نٹۂ بلا وارد بغرتم ارّہ کلسلوع پر ہما دارد طبوری " من و زکوی توعزم سفردروغ دروغ کهامن وخبرای خبر دروغ دره غ عالب اگر به میرمخاری بناز نوابی کشنت نه برجه دعده می موم دروع دردن ظهوری کرده نیل بل گلبرگ من روی نزال سیرخاط کرده یادش در مهارا فناده ام بم بعالم زابل مالم بركنار انستاده ألم بحل الم بم جديرون از شمار افتاده أل

بلالى يغتاقي اسرآمادي (مقول ٢٩١٩ - ١٥٢٩) كادلوان مندوستان ييل بهب مقبول بوا ادركم ازكم باره مرتب مطيع فال كثورت ميب كرشائع بويكامية عالت عميمان ان كافركو براه راست شايد نهير ب، مراس بحرش حسب ولي بمراث وقافيه اشعار صرورطة أي :

صدی بشکر آنگه شاهرسنده سن بصدورت چوبیرادیز چال بوخون کمهم کان ارادی بر جاربرگنای ریزند فون ی گلسنای را - *** بما ناکز او آموزان درسس رحتی زا بر سندوق دعوی از برکرده بحث بے گناہی را برے زولم زیرمیس سزنجنبید اری شرمردر ایس آب و بوانیت

عالب مینای می از تندی این می گمازد پنام فمت درخور تحویل مب نیست هنام گوشی نشه ندست صغیراز تعنس ما مسیول شع براب سوخت آلینس ما عالت خوش وقت اسری که بر آمد بوس با شدروز نخستین سد گل تفسس با خەنىي زواغ عشق قەنۇرىيەدارم چىزىتىنى ما سىر تۈلىيەدە مەم ئۇداز ميال صامب كلارى عالب قضاً کَیْد دارعِوخوا پر ناز سے بی را شکستی درنها دستی ادای کی کابی دا حنین بکرچ می زند دم زمغا سینهٔ با سورت کین بمربست درآ پُدشُ با غالبً موکن نقش دونی از ورق سینهٔ با این نگامت العن صیعتل گینهٔ با حذیت ترقی که مرا استخان زی مهث غمر برنگ پنیهٔ داغم ز آستیں پداست عاب نگر مچنم نهان وزمېه مپين پيداست شکر في توزاندازم مړو کين پيداست هندين دربانداهٔ سابان تهسيدستې خولېشىم 🧪 در داکه نگيرندز ماشق دل دمال م عالب ای من گراز راست فرنی سمنی مست تاز این ہمدینی مپر کمرنتی و دہان تکھ ۲۰۰۵

ھەرىي خردىيا بېوايت دل سسكىنىم كرد مستخنج باد آور من خاك مركوي تو بود غالب دوست دارم گرمی راکه بکارم زده اند کایس بمانست کرپیوسیة درابردی تولود هندین بی تو در پیروین نامیه خارست. بهار هم میشم نمور ترا گر دوغبارست. بهار عالب مزده ی ذوق خرابی کر مبارست بهبار خرد آشوب تر از مبلوهٔ یارست. بهبار بی مطرب دی چشم تری راچ کسندکس بیاد خون مگری راچ کسند کس عاسب بگدافت دل از ناله نگرانیم لیس نیست سیموده امید اثری را چه کن د کس حویب چول شع مارا بمزیان گرم سخن خوا پرمشدن اسشب عجب بهنگامرای درانجمن خوا پرمشدن غالت تاز دلوانم کرسرمست سمن خوابدسشدان برمی از قمط خریداری کهن خوابدسشدان المب کی بہت کا فیات ایسی طوال ایس کی نائی ایس کا انتخاب ایس کا انتخاب ایسی طوال ایس کی نائی ایسی میں انداز انتخاب ایسی میں انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی انتخاب کی ایسی کا انتخاب کی انتخاب کی انتخاب کی انتخاب کی انتخاب کا انتخاب کی انتخ عرفت تعقیم نگرو فاطمسر انگار با سازگل بر نتابد گوشهٔ دستار با

نظيرى لاعت انيت فيراز وريش پندار المستساسة عارا ممتاع استندارا خلبوری در مبت آخیری گوئیم اوّل می کنیم پارهٔ بیش است ازگفتار ما کردار ما خالب گربیانی مست ناکاه از در گؤاد ما گوز پالیدن درد تاگوشت و ستار ما خلبرویی صامت کوشمی از کودی پیباسند ما سیام توریشیدمنال در بیخاسند ما حدثی داغ سودات تودارد دل دلواسنهٔ ما مسمبه لیک زند بر در بتخاسنهٔ ما عالت ارزه دارد خطراز مهیبت ویرائه ما سیل رایای به سنگ آمده درخالهٔ ما طالب آملی ضایا برسرناز آر با مایج کلابان را بسم فجرو برما فتنسیکن جاود ک<mark>ابان را</mark> بسية ل اللي ياره اي تمكيس رم وشي كالإل را بقد رارزدي ما شكتي مج كلالإل را حسنسی بلات گوشهٔ چنم ترخم به گذا بان دا هم نگر تنج سیبر تابست این مژکان میا بان دا خالب: تمانی الشّدوست شاوکردن بل گناباط هم لم نیسنداکنردم کوم بی وستنگابان دا اس بوش الجلی اور خالب سریسی بکیدیم دویت و قافسید شوفریل میں وسید

نهادی برولم داغ فراق پیوختی جان را براغ درددی چندموزی دردمندان را نويرالتغاست شوق واوم از بلاجال رأ مستحمد مربي طوفال ثمروم موج طوفال دا تاست بوسه دوزجوا دفتست بيا "خواجم بلب ميشن بنوازى شراب دا شوقت فرد دمرتبهٔ اضطراب را بمجون بری بشیشهٔ در آدرد نواب را سوزد زبیکه تاب جالش نقاسب را ه دانم کردرمیان مذبهندد عجاسب را عى المنتباد السلام ماكل افتا وسست من متراش من ازكفر فافل افتا دست مرابال إحب على افتادست كرتاقة م زده ام إعردل افتارس زمی شن و بونده شکل افتادست مراهیر بخونی که در دل افتادست بم مندرباش وبم مابی که در دریای عشق

مه معلقه و دوم ادام الاروزوي من من ساستان و تعبر دریا آتش ست خلبوتی از بوای تغنز دشت بجود فاکسه آس میرس تا توانی آخری فاکستاس د تاثر یا آتش است

الركويا أتشست موى وتتم زبانم مامن باأتشاست سينه بكثوديم دخلتي ديد كاينجاآتش ست بعدازس گومنداکش راکه گو زچشت جان نشايد بر دكز برسوك مى بينم ظهروی ردرد جاودال دارد ساری اربود وسودا برزیال دارد طالبآملي انم زالن فغالث دارو لرحيثت تيرمز كال ازنك بسیتی وانماندهر کراز در دی نشان دارد ی در تفا ے رمردان دارد بندارى كمند باريميون

عسوی ای*ں تشنگ بجام ومت درح کم نی مثود* باساتیان بگوی *کرفکرس*سبوکشن پر نظیری آد موک دیروح مرفت وروکنند تابازم ادنصیب چنون درسبوکنند زا*ن خ ک* زا بدان بعّدح آپ جو کنند شوریدگانِ مومعری درسبوکنند ظهوتی رندان بحسر حصله مستی به بوکنند سیجن پرده برفتد در دیدن فرو کنند غالب: آ نا بح وصل یار بمی آدذو کشند باید که نولیش را بگدازندواوکشند هنانی بگو چکیدهٔ ول درمسبو کمنند تا صاحت مشربان بخرابات رو کمنند ببیدک روشندلان چوآنشه برهرمه رو کنند هم در طلسه خویش تماشای او کنند تنطیری عشقست طلسمی که درو بام ندارد ۲ کشس کر از ویافت نشان نام دارو نومیدی اگردش آیام ندارد روزی کرسیب شد سوو شام ندارد صدوری تفافل پیشامیدافگن ایس سرزمن ثبتنه که دایم بهرتیزین نگای درکمین باشد پیشان بىيىدى مېست ئوكرداز دل فبار دېم اسابم رېچې شلەك درمېزوفاشك مېين بامشد

بخود پیچیدن بانیست .بی انداز پروازی کمندمون گاگیکنش گرداب چین باشد دوا*غ مرکشی کن گر*دات رامت کمین باشد پوآتش داغ ش^ومیستش نقش ^{بگی}ن باشد غالب تراگه مندماشق آدی چیسنیس باسشد درشک غیر بایدمُردگر توکیس باشد طالب آکه کی صیران گردشن پم کردل از کاربرد افسرست راید دل سنشیار برد ھنریب قاصدی کوکہ سامی بر دلدار برو سوی گلٹن خبر مربغ گرفتار برد عائب کو فنا تاہم۔آلالیشس زنگار برد۔ اذصور ملوہ و از آ'سنه زنگار برد طالب آصلی دل طرح به وفان گل پیش یار کود سین حوب آشنا برش سخت کار کرد مندین دل بی جمت شکایتی از روزگار کرد بر کارکرد پارفراموکش کار کرد غالب. ازرشک کردانچ بمن روزگار کرد درستگ نشاید مرا دید،خوار کرد عب في نسيم عثق چو برگ بيمن فرو ريزد - جگرزنالا مرغ چين فرو ريزد

حنایی پوشنبل توبطوب چن نسنسرو دریزد دل شکسته اش از برشکن فرد ریزد خالت تراک طلم نازی بنرسده بستاید سمح*ی کدگل بکنارچن فرو ریزو* معاصل با را بزن اکرم و سینی از خاک در دوست نشان بمن آر نُظَيِّرَى اےمبا اذگل عظار نشانی بن اَر درگستان نشاپور صندانی بن اَر غالب ای دل از گلبن امیدنشانی بمن آر سنیست گرتازه گلی، بیگ خزانی بمن آر تصيرى نالم زچرخ گرنه بافغان خورم وريغ سخريم بدم اگر نه بطوفان خوم ورك خ حنربی رشک آیدش برنعمت من مالی حسنری دروزگار بسکه بسا مان نورم درایغ عالب مِنگام بورس برلب مبانان خورم در لغ در شکی جب مرحیوان خورم در لغ حسنسی از وست پخورت درتین ای پوسعه گل پرتزن دارد ول صد پاره ای برخی نیهان درلبنل

پسترگ عربست چیل گل میروم ذین باغ موان درنبل ازدنگ دامن برکراذ بوگرسیسان در بنق

دانش بدی در با نشهٔ خود را زمن نشاخت مرخ دکنام ساخته ادشم نهان درفیل تا پاس داردخویش رای درگریهان رفخق شخستی بوفتی دان پیش گل آذامیان دیشل اس ددید، وقافیرش سیے انجی فول قد تی مشیدی کا بدام ۲۹/۱۹ ۱۷) جس کا مطلع پیران پیش کیا جا تاہیا، خالب نے متا قد تی کی اس فول کو بسی ساند رکھا . دارم دلی اماچددل،صدگونحوالن داخل همچشمی ودل دراستین اشکی وطوفالن داخل عربی تنها ز دلقِ خود بمی ناب سشسد ایم اناموس یک تبییا برین آب شسته ایم مطیری امروز آب دیده ندارد اثر که دوسش معنی گریه رابشگرخواب شستهایم عالب شهای نم که چهرو بخوناب مشسدته ایم از دیده نعش دسوسهٔ خواب مشسد ایم نظيرى ماه البنويش بى سروبى پانوسشة ايم دوزفراق راشپ يلدا نوسشة ايم بهیدی رمز اذل کدصد عدم آنسوی فطرت است پنهان نخوانده اینهر پیدا نوسنستر ایم عالب تافعلى ازمقيقت المشيا نوشنة ايم افاق دام ادون عنقا نوشنة ايم مطیری بمیشرگریُر آئی در آمسستین دارم بنرغ زهرفروششرگرانگبین دارم

الحاليك تا المستخدم وول وحيداً آنون وادم في مستخدم ووثنتي ودام من المستخدم ووثنتي ودام من المستخدم ووثنتي ودام من المستخدم ووت ودام ميتن وادم من المستخدم ووت ودام من المستخدم وادم من المركز ون المستخدم المستخد

غالب برگرفتی زمن احزاز کودن خوانگرفت از من بگذشته از کودن می می سواز کودن می می سوات کودن می می سوات که برای می خوانگرفت از من برخوستی کر بدل مؤمند می موخستی این توکه شداد بودی به خوستی استان که دادند دی موخستی این می موخستی این می موخستی این موخستی ای

طالبگیان ای کر افوق بسند پر سیم بی بری می فود ک پر فست غالب گذانوا با مسدد می پر فستی گذانوا با مسدد می پر فستی ای دل بچوش گرم تم تاک کستردی

سمیبی بیمام و بدلسل تو درجال سپاریم ان شمرامی طاوه اس زانه کید درسیدیشد میک مبزدی کی شوامی نالب برمهته زیاده اثر انداز بورگه بیمیاسات کانام پیچیا اضاریس آمیکلیم.

قتتی مشہدی می اپنے زلنے کے بڑے تعریب سے تھے۔ غالب نے ان کی فول يستم تا بخردش آورم ازداد بي قديان پيش تو درموقع ماجيطلبي رنت الخوايش بدي زمزم الوالبجي مرصب سيد كل مدنى العسديل ول دجال با د فدايت چه عمب نوسش لقبى فالب غرره را نیست دری خسردگ جر بامید ولای تو تستای بهی ازت دتاب دل سوخت مافل نشوی سیدی انت میبی و طبیب قلبی آمدہ سوی تو مستدی پی دربان طلبی تمام بزے مونی شواکی طرح محرو شبستری (م ۲۰ مر ۱۳۲۰) کی مشوی گلشن راز فريمي غالب يركبرا الروالا ب، حيناني دييا جريوسي بن ايك جكر كيمة بن : أي سوروسازخدا وندكلش راز فرمايد، سيت: برآنکس داکه اندر دل شک نیست یقین داندکرستی جزی نیست غول کے بعد غالب کا دومرا برامیدان تصیدہ ہے جس میں اسفوں نے الوری رم ١٨٥٠ ٨٨. ١٨٨١) خاتان دم ٥٩٥ م ٩٩- ١١٩١) اور عرقى كى خاص طور = بردی کی ہے، نیزان کے تصیدوں کوساسے رکد کرتھیدے کیے ہیں، بہم ان کے تعید ت مطلسول کو ان کے پیش رو شعرا کے مطلبول کے ساتھ پیش کرتے ہیں ، الواجی : زان بس کر تعناشکل دگر کر دحیال را وزخاک برون کر دقدیرامن امال <mark>را</mark> صابسبزه بباراست واردنيارا نوز كشت جبان مرنوارعتلي را

شهر و پر شند و پر شند و پر فواست تید و صدر جهال باز دادت کجاست محکم دعوی زیج و گواری تقویم شب چهام وی مجرست تایم

ای فحسند کرده دین صندا ادمکان تو آ دی پشت ملک وردی جهان آستان تو ائے۔ ائے سے دین ڈکسپ نلک آستان تو اے صدر ملک وصدریہاں آستان تو مین که گشت نوامیدی تماشا را سیده سسمی نمازه روی دنیارا دوش در مالم سنی که زصورت بالاست مقل فغال مرارده زو و بزم آراست دین زمانه کر کلک رصد نگار حسکیم بزار و دوصد و نیاه راند در تعویم من روان جول رئ ميم المنسما بيذ كمبراجرو در أن أكت بيدابيند

شهد دان چرایش می آنریما بیند که مهدایچه و درآن آسند پیدایشد برمی سسدد گلستن مودا برآدم و زمور که برنشک آوا بر کوم نتارشگ می بردم مشریعی سینهای میستدن ناخشت از نانویشانی غالب بیند در بردان پین گرم که با پیشند بی این را یا و نوا ترز فرنا بیشند به

خوابم كربچون ناله زول سريراكوم ودد ازخود وشراره زاور براكورم

ببركس شيوه خامى درايثاراست ارزان زمن مدح وزلار الن براكنجينه اختان عدف زهر گلی که جوای دلم نقاب کشاد ه فلک بگشژه صریت نوشت د داد بباد عشق کوتا صنسرد بر اندازد عود شوقی ب مجر اندازد ------اً مداشفته بخام شبی آل مایهٔ ناز بروکش بهر فزا و بنگه مبرگداز رفتم ای غم ز یی عرسشدتابان رفتم بشتاب اد الملبت بست زمن بان فرتم بازگلبانگ بریشان می زنم آتشی درعندلیب ال میسنزنم ی متابع درد در بازار جان انداخته گوهر مرسود در جیب زیان انداخته زخود گردیده بربندی برانم کام مان مین همان کزاشتیاق دیدنش زاری بمان بنی بیاکه بادلم آن می کند پریشان کفرهٔ تونکودست! سلمانی دی کانشگرغم صف محشد بخونخواری دلم بنالد دید منصب علم داری عالب گرمرادل کامنسر بود شب میلاد کنلتش د بدازگورابل میان یا د دادکوتاستم بر اندازد طریح نوحیدینج دیگر اندازد

يافت آئينا بخست توزودت برداز لمركلكة بدي حن خدا ساز بناز كربسنبل كدة روفئه رمنوان رنستم بوس زلعت تراسل لمجنبان رفتم زخر برتار دکسب جان می زنم سمس چه داندتا مید دستان کی زنم ای زویم فیرغوغا درجهان انداخت گفته خود حرنی وخود را درگمان انداخة بیا در کر باتا آن تمکش کاردان بین که دردی آدم کل عبارا ساربان بین نغان كذيست مروبرك دامن افتال برندخولش فرومانده ام زمسيلى مراد است بس کوچیهٔ گفتاری کشاده روی تر از سشا پدان بازاری

کچھ طرمیں ابسی گئی ایس بن میں دو ہے زالد شامون نے قصید کے بیش اب یم ذیل بڑیا ایسے بم طرح اور ہم قانسیہ و رواجت تھے پدول کے مرمنہ مطلموں کو مقل کر سہبر میں : الذہ تھے

انتوتی دوش از درم درآ مدسرست دیترار - بچون مردوبخته وبربخته کر ده یار حین میں ملک و درتا کرد کردگل اقبال را بوعدہ دی کرد روزگار عب می تا بازم از دصال جدا کرد روزگار باروزگار شوق چب کرد روزگار عالب شادم که گردشی بسندا کرد روزگار بی باده کام میش روا کرد روزگار گرد آورد بشکل فرسس باد را بهبار تاشیودهیان نگهربیادرشود سوار النوری رئیں مشرق دمغرب ضیاد دین منعود کرہست مشرق دمغرب نعدل ادممور عماتی سپیده دم چزده آستین بشع شود شنیدم کیت لا تقطواز عسالم نور غالب تملی که زموسسی ربود موش بطیر شکل کلب علی خال دگرنمود ظهور النوري جرم خورشيد حيراز توست درگيد بحمل اشبب روز نحسنا وبه <mark>شب رلار خل</mark> عدف چره پردازجهان رخت کشرچ ن محل شب شود نیم رخ و دوز شووستقهل غالب وقت آنست کرخورشید فروزان بریل گرده آینده گراینده بفرگاه حمل

حافات صودم چ_ال کمر بندد آه دود آسای من چیل شخق درخون نشینه شیم شب یای من عت فی مبعدم جون دردمددل صویشیون زای من سیسم آسیان مبیع قیاست گرددارخونای من غالب زال نی ترسم کرگردد قعر دوزخ مهای من دای گر باشد تیس امروزی فردای من النودی سپاس ایزد کاند دیمنان دولت وجاه _ بکام باز دربیدی بصدر مسندوگاه عب ی زتاب شنشهٔ مهرس به بهر پناه مزد که بگسلداز شخص و پش گرد راه غالب زی زنولیش نشان کمال صنع الا سمراج دین نبی بوظفر بها در شاه نالب كزراخ تكسق آت تصيده اودفول مين فرق كم بوتاگيا. نالب ف إيضهن تصيدول كوفول كبركر ياد كياب . جيسه كيشة آين : فود فروشون ديگفتار شدناسان جاي كيس فول تونيز كيلهل بستان من ست نشنوم صوب مزامير دمزورست ساع لاجرم خامر بگبانگ غزل پرده است راز دل سودانده درسینه رهمنید اندیشه بآبنگ غول پرده درآمد

خم ترار خولى كاي نواي شوق دل را نوير زعر كي حباورال دم

غالبَ تصيده را بشهارغول در آر وزشه بري غول رقم انتخاب خواه بر ساز دل نوازی تحسین خسسروی ای خسروی نواغول از بر گرفت ایم داده در توحیدم آبی*ن غزلگفتن بیاد* ای بم از گفتار بندم برز بان انداخت نالت نے ہر صف مین کسال دکھالیاہے، ان کی مشوایی مجی ایست کی حاص میں جن میں انھول نے نقائی گیوی وم مہد پر ، ۱۲، و کا بال الدین وق می وم ۲۰۷۲ء - ۱۲۷۳ زلال (م ۲۲، ۱۲۷۳) و کا کی ہے۔ ایک ر المسابق الم المنظمة المنظمة المنافع زلالی نیم کز نظت می بخواب بنگزار دانش برم جوی آب

نبامشم گر ازگیر ، گنم بس سند بنم گر چنون پرده نم بس سند وستنیوش ایک بگر آم فوازیس : " دانشس گورگیر از پویان پی گوی" به نیک و به بر دوجهان می دود ندام کر گیتی جان می دودگر اسپیس بم دوایس بم طرح مشؤلیل کوسا تدساختیش گرسته یی :

نظامي گندوي بم ست كليد در في مكيم

بی تمری بزرگری پشه داشت. در دل سمای جنون رایشرداشت

بود جوان دوستی از خسرواد نازه کشی مارض مندوستال تبغيت عيدشوال باز برانم که بدیبای راز از اثر ناطقه بندم طهراز

منداوندا در تولیق بحث ی نظامی را ره تحقیق بندای

معنوی دلاق بنام آنکه محمودیش ایاز سست مستحسس بتخایش ناژ و نیازست

نفس باسوز دمسازست امروز فهوشى مشررانست امروز دياج نشوموم ربست ومنستدانر رشاد اودس بنام ایزد زبی نمبسور راز شکینت آور تراز نیزنگ ایماز

بنت پسکر ایج بودی نبوده پیشس از تو ای جبال دیده بودخویش از تو

ای تماث ایان بزم سخن وی مسیما دبان ناور نن

بله بان ای دقیعت، اندیشان حق پرستان ومعد لت کیشان

شرب نامه (اسکندرنامه)

ضایا جهان یادشانی تراست زما خدمت کید خدائی تراست

سیای کروناسه نامی شود سنن درگزارش گرای شود

وری سال اواب عالی جناب بروی زین غیرست آفتا ب

باز منظوم بنام جوبر وفا جوبرا از تر عنسه دورباد ولت سرخوشي بادهٔ سورباد مولاناجلال الدين دوق بنشنو از في بيون مكايت مى كند ود بدايسب شكايت مى كند

من <u>نیم کز خود حکای</u>ست. می کنم مزوه یاران راکه این دیرین کتاب ترجمة دعادالصباح

ای فدا ای داوری کو بر محشاد از درخشیدن زبان کا مداد

آماد *زویش داحت ایام زین انسیابین* یاالهی قلب من مجوجب و تنگ عقلی من مناوب ونش من برننگ

مشوال میں سب وردہ اور دو میٹوی ہیں میں ان النظام میں اور استوری ہیں میں النظام میں النظام میں النظام میں النظام ان میں کارور انجمال کی افغان ہیں میں النظام کی استان میں النظام کی النظام کی النظام کی استان کی النظام کی میں اس کے سام اور انڈو کا ایک انداز کی النظام ایک میں النظام کی الن

کو پر کھنے اور سیھنے کے بیے تیار رہتے ، فرماتے ہیں : ایس کر ورتصیحے آلین رای اوست ننگ و مار بہت والای او

کس محز باشد برگیتی این متاع نواجه را چه بلودامید انتخاع ....

گرَدَایُن می رود باساسنی چشم بخشاه اندرین و بر کهن مسامبان انگلستان را نگر شیره وانداز اینان را نگر تاچه آنینها پدید آورده اند آنچه برگز کمن ندیدکورده اند

یہاں ہم آئیں اگری کے مبک ورطز خارشس کے متعلق ذیل میں صرف مک شاخراجہاں کے خیالات اور الفاظ کے نقل پر کھایت کوتے ہیں، نیز اس سے حسدان اور انفضل کی مقلت کا الذاؤ انگا جا سائن ہے:

ٔ مٹروع تجدو نٹری در مندوسستان "

درمینی سنان نفسان تعدید و آمازش فاراسی بی بردند و قدرسین کسی کر باین عیسب متوبرگزدید ودرصد و اصلاح زبان برگدم دی بود فوق ادخاو پوسوم به منشیخ ابوانعشل ....

درپیش گونست. ۲۰۰۰ تاین اکری در دانمةالسادت مندوستان آن حعر ۲۰۰۰ کی از نعابی کتب فاری است ۲۰۰۰ و با آنک تعدی درنیاوردن وصفوت نشات عربی تعلیم با پلاز ۲۰۰۰ بخرج کی داد ، معیداز ایعنل میادات اونفازسی خالعی است. دورنیژ دانشات عربی

کر مدی خیاده این گتب را گلفت بدو بعدی ده دوازده نست تحزیل کردی ... به بهاری کار دادیک تاریخ به کار این می تاریخ به این می تاریخ به این با بدار این با بداد این به با داد این به با وی به به که بالات این می خططان اوم نیز این نهرین به کارت کارت خیام میریخ این با وی ایران ایران ایران می این میرین که با داری میرین که با داریخ به میرین که با داریخ به این میران ساخته این ایران ایران

پرا پر افاره اشایا با شمال سامته دوش مدی کی بدادات به است می استندهٔ کستر زیسید اصواب ایک شخصهان افغان می این است میان استان می استان است میان استان کرد. نیدالات کی دیگری امتیان استیان ادارات این استان برای استان استان استان استان استان استان استان استان از استان استان می می می استان استان از استان استان استان استان استان استان استان استان از از استان استان استان استان استا

نالب کے بہال تعوّمت کے مضافین مجی بکٹرت ملے ہیں اور وہ روح تعتومت

ودی طرح آششنا تنے گراسی کے ساتھ ہوس پرسی کوبھی انفوں نے إلتے سے مانے نہیں دیا۔

ظالبہ فول ، تقدیدہ ہشتون ہیسی خیوداصائی شنرین ایک منفودنگ کے الکس نے پیز اس کا مندی اوارد افزار کا رسیسے ہے۔ اس کے جسکر کی پرواز ، الفاق اور کیوبل کی پیشش کی ایسی تائیز گوا کی کوبل بین ہی ہے۔ کہا کہ اس پران دوایت کے رفوات الاکسیکی اس کا منافق کی دواج پریاک استقبال و کسانی بران دوایت کے رفوات الاکسیکی اور کا منافق کا کہنا اور کا کھائے ہیں کہ اس کا منافق کا منافق کا کہنا ہے۔ اس کے د سے آتا ہے کہ میں مدت کی دونیال اور اوالے کھائے ہے کہا تھا کہ کا منافق کا منافق کا کہنا ہے۔ اس کے دونی افضا پروا

> رفتم کرمجنگ زتماث برانسگنم در بزم رنگ داونملی دیگرانگنم

ابستہ وہ آسٹ مؤڈوا کو بیٹے شایان شان ٹینس بیٹنے سے اور جدیلی اور احتذاکیٹن شاوی کے بیٹر کی کہتے ہی ڈائری فرخشر میں وہ ای اندائیہ باقی سبعہ گر س کے رکس اردونٹر ونشر ش میں ہونے ایک انتظامیہ ریا کرویا اور اس کی عظیم شہرت کا احدث وہ ادول فرنیل جی بیج انجابی اس دوال میڈ بیٹسسے کہ اور دلد

تُمُونِیں اتنا ادرکہ را جائے کا ذائ شامی کی روایت تی تنظیم شاندار دی خط • رتا رقی ہے کہ خالسینیں تنقیقیں اس برس گھر ہوجاتی ہیں۔ ادروز بان وادم ہسکے خالب وہ میس بھر بروز کرسی بٹر انظر کے قبل نیز وہ شاہ کا مرکز کام جو اردو اوپ کی کی تاریخ کا میسے زیادہ نمایال معتسبہ، فائری بٹری اس کی محموق ہوتی ہے۔

حواشي

- سبک شناس، مبلداول ، مقدم مفرز، ی ، یا ، تبران ، ۱۳۳۱ شسسی

۱. دانش سرای عالی بهران بشماره ۱۳۸، ۱۳۵۰ قديم زما في منوب ايران كوع اق كيته يس ، بعد من عراق عمر اورع اق عرب كى اصللاح بيدا موتى تأكد دونون عواقول بس امتياز موسك م. دلوال غالب مختلوط نمبر ۱۹۷۰ و ۱۹۷۰ نیشنل میوزیم .نمی د بی. ۵. مافظ اوراقبال ، غالب اكندى ينى وليء ١٠ ١١ ووص ١٢ ٩٠ كليات نشرغالب وتقريظ ولوان خواجه مأ فظ شيازي رحمته الشُرطيي على نولكشور

TE UP = ITAT/ HAYA

ر الطامن سين مالى: يادگامغالب، شأتى يرسس الدآناد، ١٩٥٨ء م ٢٥ ٨. كليات قالب نامر مرتبه اليمسس نوانى راجدرام كماريسيس تكسنؤفرورى ١٩٧٨

و. بادگارغالب ص ۱۹۵ ا. کلیات نژغالب. اوّل کشور ۱۸۷۸ آبنگ نیم (درمکاتبات کر راموّوسمت تر تحرريانيت

١١. ايضاً آبنگ برارم. ديبايد ديوان فارسى. ص ٢٩ ١١- ايك رتب ١٨٨٣ ين حيا بقا كريبة نهين جلتاكه اس سال مبلي مرتب

عيسائماً إس يقبل من شائع بواتما. ۱۴. کلتات مالب د لوالی دیباچه م ۸۰

١٩٠٠ وستنزو بمبئي، ١٩٧٩ (صدساله ياد گار فالب كميشي) ص ٢٧

۵۱. سکسسدبندی ، جلدسوم ص ۹۱ - ۲۹۰

غالبٌ مآلى شيّفة اوريم

شعركى ونيايين نطق كاسسكة نهيس جلتا يشعريا شاعرى بينداور ناليندس كسى وليل كو وطل نہیں ، س کامسالم الل محسى يرول آنے كى طرح موتا ہے جس كے بيد بقول تير: اس ين بدانتيار بن بم مى - بركسى كى بند اختلف موتى بدار ايك شفى كوكس في ياشفى میں سے نظراتا ہے، تو دوسرا اس کے بالک برکس دیکتا ہے۔ ہے اول کر دیکھنے والا ایسٹ حن نظراية مطلوب اورمجوب مين منتقل كرتار مبتلب اكرابسا مدموتا تو باغ وبهاريس أب كوليسف اوراس كى كربه العتورت كنيز كرمعاشة كى داستان مندملتي. اسى ليد كيته إي اليل رابحثم مجوں با مدوید - من انسانی کی اس بندونالین کوشر پریمی شغبق کیا جاسکتا ہے۔ ایک والمدينية : كون بيس سال يبل جب راقم ايم اسد كا طالب ملم تما ، في زفت إورى مرحوم دلي یونیورسٹی میں تطریب لائے عقر اور و بل کے میں بڑے شامورل ڈوق ،مومن اور غالب برایک لیکودیا یالوں کیے کہ میر پڑھا تھا۔ انھوں نے دوق اور فالے کے کلام کی بہت تعرفیت کی مئى كاس كنائ كين أخريل فرايا: يرسبسى، ليكن الرأب ميرسدا عن موسى كايد شريزهيں كے: بی د کهاوسل مدو عی ی ی کی کاران

جب گلرکرتا ہوں ہدم، وہ قسم کھا جائے۔

تونشاب بیناعت موتن اولوان اشادارگا " دیگدانید نے اصف ایک شورند نیازمدانید کوموتن کا نیازمند بدا دار دیاسے شریق و امدونال جیس به خالت سکے لیاجی تو کہا چانا ہے کہ ایک مزتب انھوں نے کہا تھا انھش موتن خال میراسادا دلوان لے بیتا ادر اپنا چشسر بھدرے دیتا :

تم مرے پاس ہوتے ہوگویا جب کوئی دومرانہیں ہتنا تعالی تہدوادی کا انتہا ہے کرمشن ایکسٹھرکی نیاز دیگر کوئی کہا ہیرویا شاع ہوسکتاہے دورکسے کے ول پش گھر کرمیاتا ہے مرااد دوارس علیفنے خال

پندیده شام نوسکتاب اورکپ که دل بس گفرگرسکتاب براوان بعطفهٔ خاگ شیستهٔ کامعالمه بمی کجه البادی بسید ترفیک یاد نهیر کمپ، لیکن بهت پیبلهٔ خاتها : شاید ای کام میست بیده شیسته

اک آگ ی جایت کے اندرنگی بول

ادرشور رام شامد خامد ندی ول برگار ایا تنابه میدا منون کرید ندی کونگ باک نیس کردید که زید جمالی دیست مشیقت کا که زیاده مطاله نیس می ایکن جو مشود! بهبت مطالعه کیا ایم سعی شیقت کا و دم قدام برسستور ربا دو آن که دکرو شعر ندیرسال می برایا تنا

پروادار آباب ہے۔ تیسل کی کھراوموٹیں کے کمیش اودائل بارسیر و ہیں گئے الالب عدائل کے ابسیانی مون افتا کی کھونا کل جھاگار تیسے انہیں کے مرید وسعیت کے الاوریسے بیٹول کیروکی کاروٹرا کو اطوان آئی بارٹھیں کچھا میں کہ رابطان کے اوریکسے خاتم کی روسے خاتو کھا کہ کے دوسل کے اوریکسے بیٹا ہے۔ بہرال میں کے کسب بھوسا کے آواس کی برائے دوسلم اوریکسے بیٹا تیسیت الا

غالت دِفْقِ گفتگونازد بدی ارزش که او رنوشت دردایوال فزل تامصطفاخال فوش کود قرند مرت برکرشیقت مے تعلق میں کچہ اوراستواری پیدا ہوئی بلکران کی شخصیت ۱ ایک اور میہلوبی سائے آیا لینی شیشتہ کی سنی نبی۔

خالیت آب کا مجدید شاوری آب می کمبر قرار پائیس ادارات به کلی و دارات به کلی و دل دوراتی کی قوری برد فیلیس در کشوری بردنا به این این می افزای بردن بردن با در با بدر این در دورات و در با در دورات دورا و این این این این این که بردارات که دارات می کدانشور میشود کار این با در این کا برای می این این این می انتخاب رقم کی گاری بردارات و این که می موادری و ادارات کار این میشود می این این این می می انتخاب کار این این می انتخاب کے ایس بیداز این کار می این کار می این کار این که دارات بردارات و کار دارات دارات دارات این کار

طرح ان کاحرف جدار سے مستندو مقتر مظہرا بینانچ جب اسموں نے فرما ایا: طرح ان کاحرف جرت جارب سے مستندوں میں شیفتہ ہے۔ مالیاسی میں شیفتہ ہے۔

شاگردمیرزا موں مقلد موں میر کا توستينة عيماري شينتل كيداور بره كئي بيرجب مولاناكايربيان برماء و نواب مي مصطفى خال مرحوم جوفارسي بي حسّرتي اورار دويس شيقته خلص كرتے بنے ،اگرچ زاكة لايذه بين شار نهيں ہوتے بنے بلك جب تك موتن فال مرحوم زنده ربي الفيل في شورة سخن كرتے سے ليكن حسال موصوب کی دفیات کے بعدریخت ادرفاری دونؤل زیانوں ہیں وہ برابر مزاكوايناكل وكعاتے من اوراكر باداقياس غلط مزبو توم زلك بعدان كرممام ين المرحى كى فارى كى فإلاان كى فارسى غول مالكانهيس كماتى سى ... ورشوكا بيداميع ذاق ال أى طبيت في بداكيا كيا الله والبابهة ى كم ديكية بن آيات ولك ال كمذاق كوشر كوس وقيع كامعياد مانة تصان كرسكوت والولاشوخووس كي نظر كرماتا الما اوران كي تعین سے اس کی قدر بڑھ جاتی تھی۔ ہی وہ شخص تقرمن کی نسبت مزالات فرماتي : غالب بنب گفتگو ....

تونرمون شيقته سيمقيدت بين اضافه جوا بلكدان كمصيح مذاق شرادر ناقدات یشیت کانقش بخی دل بربیشه گیباراس بی مختلی ان بزرگورس کی آرانے بیداکی جن کی کتابیں برطاب الم كي بي مند الكر صحيف كا مكم ركسي إن ، مثلاً ،

المثنينة رنسيت شاوك اقدى حثيت عدياده مطهورين الي زمان ير بحى ان كويهى شهرت ماصل محى . ان كا تذر گلش بے فار ايك مبسوط اور مشهورتصنيف باورجار ازديك ووبهلا تذكره بحب السافت ادرآزادی کے ساتھ اشعار کی منتد کی گئی ہے... نواب صاحب کی مخن فہمی كى اتنى شهرية كتى كد فالت ايسا صاحب كمال اين اشعارك اجمال برائي كى كىونى لۆپ مامپ كى يىندىدگى كوۋار دىتاہے! رام الوسكىن 4. "اس زمانے بیں افواب مباحث کی سخن گوئی سے زیادہ اب کی سخن فہمی کی حرکا تقی مرزانوسشه تک ان کی سخن نبی کے معترف و مداح سنتے مرزا کے زدیک

نواب كى يند تعرك حسن وقيح كامسيار تقا" (كيم عبدالي) 4. أن كى من فنى كا بوت ال كامشهور تذكره كلتن بعضار بي بس بر شاء کے کلام کے متعلق النموں نے بڑی جی تلی رائیں نکھی ہیں بخودان کے معاصرت ان کے مذاق سمن کے معترف و مداح تھے . فالت کہتے ہیں۔ فالت

بِنْ كُفتْلُو . . . النخ" (افرالحسن المشعى)

م. "میرے نزد کے جوراے اُردو شواے کلام کی نسبت آپ نے ظاہر فرائی اُڑھ و مختصر بالین نهایت جی تی ہے۔ ہم کو توشیفتہ صاحب مرحوم کی آزادات رائ دی کرے مدسرت ہوتی ہے۔ آپ کی رائے اگرمے بے لاگ ہوتی ہے ليكن مختصر . . . " (محديمي تنب)

۵- « منيفت آخري دور كيبيترين نقادان عن يس شار موتي بين ادلي اور فني نقط نظر عصضيقترى راع مواً درست بوقى بدي ، وْالرْسيدعبدالله ٥. " برائة تذكره كارول بين شيئة برع مقرا ورمنعت مزاج واقع بوك بن (5,00 8,00)

د. منافری کندگون بیره می توکید کو گری این ساحه ده فواب مسلحی المانیختری کافتید بازار به . . . . این کندوک که این ادر مال کس سور نیمان . گفتی بیدان که کافتیدی استار سه بهای کاف می کار گفتیزید میده بیران که کافر این می کافر کافر می است به گرال ادر انت کوابی گرکرند یا در تیمان که . . این کافر می وست به گرال ادر تی بد به می کار این بدار این می کام کران می کران می

دا من تذکر سے میں جو ساتھ اور دائد ایا اسال بدو اور میڈر الدیل عظم سے ساتھ ہے میں جو میں اور طرف کے اسٹان ای داری مال سے ساتھ ہے میں اس کے بیال ہمتھ کہ میں الواق الدیل الدیل الدیل ایسید کئی ہیں۔ الاس کے بیال ہمتھ کہ میں الواق کے الدیل در زادہ میں ہے۔ الدیل الدیل الواق کا اسال سے ذاتی مقالات سے منز جو کرٹیا اس کا اس کی دولائے میں کہا ہے ۔

 به الديارة التي مجتبعة خوره بود الديم برا ميدون بروشت كان التشكرا الدين برايدا التي الميدون الميدون الميدون ال مديد الدين الميدون الميدون التي الميدون الميدو

اک آگے سی ہے سینے کے اندیکی مولی الغرض اوحداستا وفكركرر بص ستحر . . إدحريس ايي غول كمل كررا تقا بنيج بيهواك بهستك يس استاد اورشاكرد دونول كى وليس كمل بوكسين ؛ وأخ يرطل كامعري ال وى ب جوث ينتك مزا الشل تقطع كا. زمن كوايك جشكا سالكًا بهي شوشينة مع ميري عقيد ك بنياد تعارس كامى ايك عرع وانى "كلارات توادد كيداور توارد يرشد براع ثاء نہیں ہے ، پیرشیفت کو الزام کیوں ویا جائے ، گر پیرسی عقیدت کی بنیاد متزلزل مونے نگی۔ اس رِمزيد ستم ربواك افتاك بار ين شيئة كي دا عاجي زمي ،اورجم النا بركام كري تحداد نگفته كوشيك كابهانه اعتقاد لا كذاكيا أكيجس برخيق كررب بول (مرامطلب ہے سند کے لیے ، وہ آپ کا مجوب شاء ہویا نہ جو، برومزور بن ماتاہے۔خواہ پایان کار و نگاد عمين آب ي مدر برو رك ي كنش اهل بي كيول ركرد مام مودي در کے بیے آپ کے مارمی ہروا مخالف آپ کوا پنا مخالف لگنے لگتا ہے۔ بلذا بہال مجی سے كريدلك يحيى كرة فرشيفتة في أفقاك إرب ين يكس بنياد يراكماك وي صنعب سمن را بطريقة واستفاشم الكنية الرياس ك فوالبدي يمي فراديا : * اما درشو في الى وجودب

ذبن اوسفيذنيست " ليكن الن كى ابني دائ نبيس بكد لؤاب اعظم الدول سروركى ب جن كا مِيوُمنتنزشينت كاسب براما فذي مِناني اب مِين اپنائم م قائم ركفت كريه شیقت کے الزام کے روکی تلاش ہوئی سے پہلے مولانا محرسین آزاد پرنگاہ گئی جھیل فرما ابتا: * وَالْصِطِفُ فَال شَيْفَة كَا مُكْثَن بِي فَار " جِب دِ كِينا مِون تُو فَارْمُهِين كُثّار كازهم دل برلكتا بي ت موصوت كم مال بين ايج مي ابيج معت بمن را .... الخ اليكن تراد شیفته ک شعیت اے مرحوب تے کو امنوں نے ناوان تر را دانستہ و) زمرت قول شيغة كالأيدين قلم تورويا بكه انشاكو مهايذ مجى ثابت كردكها ياط مبادو وه يوسرج يم كراك. چنان چه ادم الوس بوكر ان بزركون كى طرف ديول كيا جن كا قوال زين يبلاگزر يك بي سب في شيخة كوايف زاف كابهترين اورمترترين ناقد ثابت كرف كه يه یوی بین آیا، برسوی سمجه نکه ریا معلوم بواان سب پر د مانی سیت ، مرزا غالب کا شرسلطب عبى كاحتيت مبنى " عزياده نبيس الركون ببت أكر برعا تواس في مآل كى مندكود را بالغ كيدائة نقل كرديا اوريس تجرب نيايا كقاكة تعتيق يس سى سنافي بلكريمي اِسان باتوں پر بے تصدیق پرایمان لے آنا خام کاری ہے جنانخ بسم النّد کر کڑھٹن مے خار اشال کرواے مال کے،سب بزرگوں نے شیقتہ کی تقیدی عظت کی بنیاداسی پر کوی تق میں اس بے بیلے کرمطالعے کے نتائج ہے آپ کوآگاہ کروں چند نقرے ان بزرگوں کے اقوال کی نسب*ت وف کرنا مزوری ہے جن کا خوالہ پیلے و*را جا چکا ہے۔ ان میں رام ہاپوسکسیز ادر واكثر عبادت برطوى كى آراسب سے زياد و مفعل بين - باقى سب كى باتيں الني برزگوں كى الوّل مين آلمني بين النايس مجي وُالرُعبادت برلوي كي رائة قابل دركز بيسك اوّل توال كي اپنی کوئی رائے نہیں، دوسرے وہ الفاظ کی معنویت یا اہمیت سے برخبر ہیں، اطناب بيا ان كاستيوه بيد اور تكرار بي ماان كا اصول حينان جدان كى كونى تعنيف المس ينجي س كا برتيسا علدوي جو تاب جوسيلا، يا كيراس كا عكس بينال مد بات لام الوسكسيند ك قول مصروع كى ملئ

سكسيد صاحب نے برعم توليش كى تى بايس بتال بيں ١١ شيقة شاوے

زياده ناقدى حيثيت سے مشہور بيس اوراپنے زيانے ميں بھى ان كى بہى حيثيت يحى، يوركا فلطب شيقتك بدويثيت شاوير مى كويشراء متى ويشيت ناقد الخيس موات فالت اورمالى ك كون نهيس جانتا بلك كون نهيس بهياننا على الرايف زاف يي ان كى يرشب بوتى تو كم الركركون الشركا بنده تو خدا لكن كبتا المعضن بدفار آخرى تذكره نهيس ب،اس كالديكي كى تذكر يك تك كل رس كابول كى تفعيل بس حائے كاموقع نهيں، مرت بيند تام سن نص. ١. طبقات شعرات مند، ٢٠ تاريخ جدوليد، ١٠ كارالصناديد، ٢٠ كستان سنن د. شع انجن ، ۲ د طور کلیم ، ۵ . میچ گلش ، ۸ . برنمسنی - ان سب کے مصنفین نه صرف شيغت كم معاهر من بلك كولى توال مع ببرت قريل تعلق ركة سخد مثلاً كرم الدين اشيغته كاستادىمانى تق بواب صديق حن فال شيئة كروي دوست تق-ال ك بيث نورالحس فال مصنف طور كليم شيفة كواينا استاد معنوى مأنة عقر، اس كاوجودكس بزرگ نے شیفت کی تقیدی بعیرے سے تعلق ایک تبلیجی نہیں اٹھا، کیوں ؟ اس لیے ک ا بنے عدیش شیفتہ کی یہ شہرت می ہی نہیں۔ (م) رام بالوسکسینے نے دوسری باست یہ کہی كالكشن بناراك مبوط ومشهور تصنيف بي اليال تك تو اليك ال الية تول كمي ناطفهي يرمنى مي كره جار يزديك ده بيلا تركره ي جس مين انصاف اد آزادی کے ساتھ اشعار کی تنقید کی گئی ہے " داس ایک فقرے نے تیرے نے کر مفتحیٰ تك كتذكرول كى وقعت متى كردى) انعاف كى إت معن أَرْكُنْ سخن كے بياب البر آزادی کی بات دوسری ہے، اس پرآئندہ اِت ہوگی ۔ توب ہے طال ہمارے سب میل بكراب كك كدامد ورخ ادب كا (يبال جيل جالي كوعمداً نظرا تدار كرديا كيا بهكراول توان كى تاريخ ادب الجى كمل نهيل مونى ، دوسرے وہ ايك خاص زاويے سے تكى مارى ہے۔) اگر ادب کا تاریخ نگار بھی مافذ کو کھنگا ہے ، چیل نے پیشکے اور پر کھے بغیر معن اس بنا پر الم التاليا مامب كال الف العاري احيالي اوربواني كسول واب صاحب ك پندیدگی کوفرار دیتا ہے ؛ ایسے ملط اور گراہ کن بیان دے گا، توادب کے طالب طوں کا كيا بوگاه و با نالت الواب كى ينديدگى كوكسون واردينا، توبيمى درست نهيى - اسك

اس من بن دوس بزرگ بن مكيم عبدالحي جنون في كل رعنايس غالب ك نذكوره شعر كامنهوم اور مالى مكربيان كالك نقره دبرايات. يول مجى ان يريط أكل وتول ك بي يد لوك الليس كيد ركبو كا اطلاق موتاب تيسر قول بمار ايك بزرك محقق كاب سكن الرحميق مي ب تو كير تفعيك كس كوكهيس كا في التابي " ال كاسمن فهي كانبوت ان كاستعبور تذكره مكشن بدخار بيص برشاء كم تعلق في تلى دائين كلى إي خودان محمعامین ان کے ماق سمن کے معتریت و بداح کتے۔ غالب کہتے ہیں ... الخ-اس عبارت كايبلاا ورأفرى صدريانبس بتزى جفري مألى كالرثيفكيث اورنالب ك شرياللم بول رباب. البته دوسراجمله مرشاء برشاء كالم كم تعلق ... » اضافه ميد. اس سه كمان بوتا ب كرمعتف في كلش ب مارى ايك ايك مطرير مي ب حبي توب اس بين برشاء كم تعلق جى كى رائي لكى نظراً يكى . محصر بسب كريه جل كعة وقت افرالس اللى صاحب في كلش بيغار كوكمول كريمي رويجا بوكا. أخيس توشا يدريجي علم ر بوكراس بيس كل كقية شاعرو الأفكر بيديرتويس بعديس بتاؤل كاكر شيقته نيركل كتف شأووب محمتعلق دائس تحيير ال مِن كتنى ان كى اپنى ادركتى دومرول ما خوزين اوران مِن مجى في تاكيكتى كيدم استاتهاي بتاويدا كافى ے انگش ب فاریس آرا کا تناسب عسرای مجوی تعداد کامرت بر ١٠١ ہے۔

ے دھشن بے فارش آوا کا تئاسیے شعسہ ای کجوگی آنداد کا موت بڑے ، ، ، ہے۔ اگل دائے کھریکنی صاحب تنہا کہ ہے، کیس اسے جائے دیکے بے نوبے انگے ذائے والے مُقترور فقید کریاجا نیس مولانا محصرے بن آزاد کو وائش اور کر دو آب میاہ ہوڑگئے اور ان

بزرگوں کو بھی کتابیں بنانے کی توفیق مول ۔

اب بیرے ساسنے دوالی بزرگ سیتوں کے اقوال ہیں جن کا نام آتے می طلبہ بى نهيس، اساتذه محى مؤوب موماته بس يبله ان كاقوال ديمي و أن شيفة آخرى دور ے بہترین نقادان بن میں شار موتے ہیں۔ اولی اور فنتی لقط نظرے شیفتہ کی راے عمواً در مِولَى بعد (أز) يراف تذكره لكارول عن شيقة برب مبقراد رمنست مزاج والع بور بياً. ببدا تول واكثربدعبدالشدكلب اوردومرام بول كوركديورى كليدوونونا سادالاساتذه بس. وْكُرْسِيدعبدالتَّد ناقد يى بيم معتق بى اوران كى دواؤل شيئتين سلم الى مبتول ظ برن يرمون يراطاق بحدكيانهين أتاء البذاان كحق يركي كبنا بحد ميه طالب علم كا منصب نہیں لیکن اگرحیوثامنہ بڑی بات منجی جائے تولب کٹانی کی جسارت کروں ۔ اُخ ووكون لوك برب جوشيقة كالثار بهترين لقاوان من يس كرتي بي اوراكريدكرسيدعب الناملة ان اوبي اور أني نقط نظر على أدرست "كرايس عدد ايك نقل فراوية تومري ال بہتوں کی رہنا لئ ہوتی۔اس طرح ممنوں صاحب می اس بڑے مبقر کی شصعت مزاجی کی دوایک مٹائیں بیش فرماویتے تو اُک کا کیا بجرا مہاتا ہ خیر چھوڑیے دوسرول کی باتول کو گھنشن بعنارك براه راست طالع بونائج بلكه عدادوشارسائة أتي بي، وه ملاحظ

ر المستقبل بدخاری متعلمت الماصول میں شوا کی تعداد متعلمت بدیدی ۱۹۹۴ سے ۱۶۷۶ کسامی سرسیدیش نظر جوالیون ہے اس میں ۱۹۷۴ شاموران کا ذکر ہے جس کا روائط تضویل ایون ہے:

اِن ۲۰۲ شام دل مین ۲۰ مفتصلی کونی راسنام نهیس کانی -باتی مانده ۲۵ می آننده ، دُوق ، درد ، منودا ، فالب موتن ، میر ، ناکستا ، نزاکس اور وشق وس شامورل ک

AL

ا. صنعت ايدام كى ون ماكل تقاد أرق ٢٠ شرست اورصاف بي د أشفته م فن شرك الفت يمنى (أصف) م من الرابل من عرب ركمة من وأفتاب ٥- كية إيد مناك شوي عرب اكامكة راقري) ١٠ ان ك ماشقاد شودل يراثر كرت تے منائع نظی پرمبت زورویے سے راماآن) ، مثابیر بخن سے سے رافوں) ۸ کھتے جي ان كاشار اسا تدهيس بوتا تها والهام، المين إلى ان كرواشدار بهت بي، السيكن محالك ي شعر إلى الين ، و عدراً إدى إلى كية بي و إلى المراسادى بندكي موت مين (ايالَن) ١١٠ان كاسف مكين وشورالكيزيد ربيان ١٢. مشأمير عواس بي و داواند سار صنائع نفلی میں بہت کاوش کرتے ہیں ورافق سی شرکی شاخت کا ایما سلقر کتے ہیں ورتی ١٠٠١ن کی طبع جوار معلوم بوتی ہد رسقت ،١١ ، ابرو كالدا ين بي اورانفيل كولوني كيرو (سور)، الشاء قديم الام ال كاستنتم ب، ما دلوال بي وسرور) ١٨. شا كرهم من الغروم ما النان ملك بي وشوق ١٩. فكرست اورصات المح مرای سے پاک وفراقی ، ۲. شاہ نعرے تلا من اس اور طرارات ادے پرو (مشیر) ۲۱. صاحب دلوان چی اکثر نیالات رنگین اورمنداین دل نشین رکھتے ہیں ا (موقت) ۲۲. طرزگفتارخاصی ولیسب اور طلاحت کلام نهایت شیرس بمضایین بیگاز ایش يس يكاند بي ومولَّن عدد الي ايهام ك ون مال من (ناتى ٢٠٠ - كلام يُرفك اورملاوَّة

ول نوا و کفتہ ہیں۔ اینٹیق) ہے کل وو درین رائیلی ہوئیں ، ان بیسے بیسن کورا ہے کہنا ہی مناسب نہیں ، ان جی سمی آزادی فکر اورشعدے ازاعی کا پرتوبھی نفر جیس آتا اور بزری-ان سے ہے کسی فیرشمولی تا قدار اجعرے کی مزورت ہے ، نی_ر

۱۳۰۰ - ۱۳۰۰ ما ۱۳۰۰ ما ۱۳۰۰ ما آنوان به یکی ایسیدی آن مستثقلی فیقتر خانطانی ا دوله پخط کیوی منطق اگر ۱۳۰۰ می ایمان کلو واضاعی کلیوی سید می ایسان با با با می ایسان دوریارات بر حداث می ایران به در این به ایران می ایسان به می ایسان به با بیران با با می ایسان به با بیران با بیران می ایسان بر حداث می ایسان می ایسان به ایسان به ایسان می ایسان به می ایسان به می ایسان به می ایسان به ایسان به می ایسان به می ایسان می ا

ا متاتق ، الإنكلونا تمثق والمشتواد والاستعماد البؤد اسالة وس المأدوس المأدوس المراحية عيد المدون في الإنجاز الموادوسة إلى بالمصابح المساورة المدون المدون الموادوسة وواسس المتمثق في المساورة المراحية المدون الموادوسة الموادوسة الموادوسة الموادوسة الموادوسة الموادوسة الموادوسة الموادوسة العراضية المتمام المؤادوسة الموادوسة ال

مردی مسیدی میدید. متواند کیا به در قبله شونته نه باظهر دو مروان کی را سه به استان کیا به بهت می تصبه انوان کیا بدو قبله نام به مده و دو توان می مشهور به کدان کا تصبه و فول به بهتربه ، ممن حرف مهم به به به نها قبر ان کی فول تصبیدست بهتربه «دو قبیده فول به بهتر» متوانا بهت ایسه فول گوسی لیکن آنا من "گول قدر" مساح کون اساسهٔ گاک شونا تسبیدست ایمی تول کیتے تھے گارفشدوفائزیک ہے تو تا جیزیا یا اول الابصاریمی میر شوز کے بیٹینڈ نے بادہ مسستھرے برکزاں ہوئے کا نواز این کی توریا کا 10 فوایس پرسوں ستودا سکاکام میں شال رہیں اور اپل نقواس" برکزان جاڈ کسستیم" کو موڈوا کا زائدہ کئر کیجے دہید بہرطال ۔

ان کے اداوہ و دوباراً را گھٹیپ نیاری ٹی میں وہ شیئنسے بینط دوبر سے بڑک دکا ویٹ کر ایک روسان کے بھٹے نیٹنٹے کا تھوں کی کرد دوبار بنا ان کی کھٹری کے اس کا بروائز کوروں سے جو جو ایک ان انٹیٹر سے جس ہی کہ ہی دائری ہی میں اس کا میں میں اس کا میں میں اس کا میں ہے کہ کہ کے بیٹنز شوری با باسے میں انکا تھوں جٹ افواجات ہے مقدیم ہوتا۔ ہے کہ کے بیٹرز شوری با باسے میں انکا تھوں جٹ افواجات ہے مقدیم اس کا میں اس کا میں میں کہ اس کا میں اس کا میں اس

د الناباء من والن المناباء في منظم بيدين الانتصاد المؤخل الما الناباء في المناباء المناباء في المناباء في المن وإذ الانت شخرت الآثام بيرين المركة المناباء في المراباة قال أكار يبطيه المزارات أخوا والمناباء وجهال حق الدور كلما المناباء شخر برياراتها بالمدينة المناباء المنا

دادی آزل. ۲۰ میآمیزال : " ان کمانیم اشاریل سی ترجی، اگرید مشاری ار پیریختی بی میکن میا با این ترجید بید اس کماری این این میشود دو مورک شایی این. شیشت شدیکی تشویک بیدان " تا ۳ که نظارت و کالم نیس که تا بیابید شیشتد کی کان کماریا بیدان " تا که این کمانیک این کمانیک بیدان شیشتر کی کان کمانیک میکند کردان این میکند کردان کمانیک کمانیک بیدان شیشتر کمان کمانیک کمانیک

رسی در سخل و اصب تعدایت بسیدادی شام این کردوادی جراے پکے پیش در این بی کاران کے کشاب اور این سیار این شام این در اشار و برتا ہے ، کرشار و صدر و کیئے کہ قابل این این کھی گاٹھال کی این بازم کی کسر سیاسان میر کا مختانا شار این کار این کارور این میں کا این کار این میں میں میں میں کا کشور میر این کارور این کارور این کارور این میں کارور این میں کارور این کار این کار ایس کارور این کارور ۱۰ موجه ۱ مانب دنوان چی جونو یه نیس الردانه ان استان کردا اجدان استان که بخوا چوچ هرای که می به ایران جوند به کردیتری می مقام به تیس بینید به می که چهر در ایک سرویت ان اور در دوید می ایس ایرون شود. دوی این استان که دادان چهریش می تذکریت به مادور شود می می ایران می

ر اختیار براوانی براوانی خراص کی ایران کرفتگردول بین سیست میزوین می ایران خراص کی شاکددول بین سیست میزوین می اس ایران خراص کی اطراح ایران بین ایران میزود م

۵. کتر ت " دونور زیان میں شریحیة بیں بین بمشا بول وازی فاری بین ان کابگا درست اود فکر صائب می " گویا اردوش دزبان بی درست تی اور ز فکری صائم سید پیهال پردگرسیه فل ز بردگار کیم تهریس می انجدایی . پیهال پردگرسیه فل ز بردگار کیم تهریس می انجدایی .

ا منیر: فبیمت بمی پائیمتی لئین بے طی کے سبب اس فن کی فرورات کیسزاداقت تھے اس لیموانی راسز شرامے برکواں تھی، فن سے ناداقعیت کا ہے۔ نقوٹا ونقیر کے بیٹے کہ لیے ہے ہی کہ پاس علم چلہے نہو وٹن کی ضروریات سے یکسر نادا تغییت مشکوک ہے۔ ان نکاتی ہی تھیں ہے جس میں تورید کا میں اور ایک جس اور اور اس کا میشرافظ

۱۱. نظر : "شارمهت بین جوسوتیون کاربان پر باری بین. ان اشار کمیتی نظر نظر کوشوایش فهر نمیس کرنا چاہیے: پیلیے فرافت بوئی آخر میدون شیلوں کے بیان، پاکوڈی پیے اور بتران نا کے کوش فاضاری کا تبدین کر کیکھ بیمان تیر کا ایک شرفظر کی زبان شیکت کو نظر کرکے کے منے کوئی بارتا ہے:

توہے بیچارہ گدا مسیسر تراکیا ذکور ملسکئے خاک میں بیھال منا افریقنے

غالباً اس تم كي أراكود بيكف جوك قطب الدين بالمن في كها تقا : محكث بد خار تاليف ... شيفت ، ديكما ... يدهزت نوالي يرفرينة راس اسب كوحقارت سے ياد كيا، ابني اوقات بربادكياً أخريس عرف دورائيس اورگوارا كريجية تأكد آب برآزا دا نـغور فکر،اصابت راے، کمی سے متاثر وم عوب نہونے کی صعنت کے علاوہ منصف مزاجی كى مقيقت يمي واضع بوجائ جرات كرمال بين تكمليد : چون از اصول و توانين اين فن ببره المشتر انفاك (؟ نفهاك) خاب از آمنگ مي سردده ، و آوازه اش چول لمبل دور رنت؛ ازانست كه يديراني خاط وگواراني او بامش والواط حرف مينوه ، " كويا جرأت اصول و توائین فن سے بے بہرہ سے اوران کے نغے آ مِنگ سے خارج سے مان کی شہرت عص اس بیے متی کہ ال کا کلام او باشول اور لوطیول کی پند کے مطابق ہے ایکن جب النين جرات ك استاد جعفر على حترت كا ذكركيا تواكها: "در فن نظم از تلافرة مرب سناكم رسكه ي ولوآز و درسلاست عبارت وسلامت فكرمضبور زمانه مين حسرت ولوات ك ث كرد بي ادرسلاست عبارت اورسلائ فكريس مضبور زمانه بي بيس جرآت كريد ارثاد بوتاب." قلندرُغش جرآت ازشا كردان اوست الما اراستاد تعسباتسيق ربوده يه كويا جرأت سلاست عبارت اورسلامتي فكريش اينے استادے بحى بازى لے گئے ہیں جب سلامتی فکریس اخوں نے اپنے مشہور زبانہ استاد کو بھیال ویا ہے تو مول توفیق

ف سے بیرہ کیول کر ہوئے ہ

گرد قدام آواد و مجعند مجدود خادید بدارسداس فیال سے آفیان کون برگزی اسل چیاد خان براید مجتوع سال عمل میداند از مجلومی عداد می دادر میداد برسیدی نیز اسلام محالی این به خانوان کا کردید. به میست واریخ اموان کا براید برمین تقدیم می براید ماده نهین اموان که با یک مان مادن اموان که براید و این اموان که براید میداد میداد میداد می برمین تقدیم می راید اماده میداد که در میداد کردید سیختران اموان که برمین اموان که برمین اموان که برمین اموان ک

آگ ہما۔ تیز پروازم کہ بال در ہوا۔۔مصطفے خال می زنم

------وفی و مناقائیش مسنسرمال پذیر سکهٔ درمشیراز و شردال می زنم اد غرامیست دمن چاوُسش دار بانگ براجرام و ارکاس می زنم

مهرورزی می*ن که باشنم بمرنش* من *که زا*لو پیش دربال می زنم

بعلاان اشارش حقیت کتف به کها ناقان شیقتر بعلاان اشارش حقیت کتف به کها نالت کشیف ناقان شیقتر کے نلام بودباش کے باقود لائٹ ان کے پاکوری ش شاس یاشیفتہ مکارریاں ہے بحد کم قدر مغیر پریاسکے باس امار ناز ال کا حیب نالت کے مسیدیت سائے کا «وعظ ہود

خودجاخون تویم ازخم کریے فوادی می رصیت بتی به لباس به شدر وق خواج بست دوی شهر کداری شهر پایز خوشتم ورفطسته آمد گونی معطف خال کروریده ترخم خواجست گریم بر عرفراد برگ ۱۰۰ دارس ست

وود دی کے بیان کے توجہ نے خالب کے اراؤ اس کی ترکید ان کے فوار کے خواری کے دوران کے اوران کے توجہ کی دوران کے اس والے کے دوران کے تعدال کی موجہ کے اس والے کی اس والے کہ اس اس والے کی اس والے کی اس اس میدال کی اس والے کہ اسراس میدال میں اس کے اس والے کہ اسراس میدال میں اس والے کہ اس والے کہ اسراس میدال میں والے کہ اسراس میدال میدال میں والے کہ اسراس میدال میں والے کہ اسراس میدال میں والے کہ اسراس میدال میدال میں والے کہ اسراس میدال میدال میدال میدال میں والے کہ اسراس میدال میدا

خرورت ہے کچے زیادہ ہی تعربیت کر دی ہے۔ جنال چ فرماتے ہیں: ..." وانم کر دیدہ ہا آجو بین است وگروسے از بحت مینال در کمیں، با بحد گرسرایند کر فلانے درستودن مبالنہ ار اندازہ برد و بگزاف وار ترز بانی واد ۔ ہے مدم سخن و آنگاہ گمان اغراق ... م اب بهيمولانا مآلي تووه محى نواب صاحب كانم اورتربيت إفته تن شيقة كى زندگى - آخى نوسال ان كى رفاقت بين رسيد. ظاهر بيديشني تى نيتنگى كار ماند سيا. مكن بداس دوريش جب مآلى الن سے" سخن بير متفيض" بوتے بتے ان كى را۔ وليسى ہی ہومیسی مآلی نے تھی ہے المذاال کی تھین ہے مآلی کی نظریس اے تقر کا مرتبہ بقیب أ برص ما تا وكا وران كرسكوت محكن ب ابنا كلام خودان كي نظر مح كرما تامو للها الخول في شيفت كونقادى كى سندعطاكردى توكويا اليفحق مك عدادا مواء المسين مطعون کرنے سے فائدہ ؟ یہ ایک تمک خوار کی اپنے ولی نعمت کی نبیت الے ہے۔ ضروری نبیں ووسر می اس مے متنق بول ، اگرایے نوگل کا کوئی خاری وجود موتا اور حالی نے یہ راے کسی تحریری باخذے ماصل کی جو تی تواس کاحوالہ دینے میں کیا امر بانع بھا یہ گلٹن بے فار تو مآل کی نفرے گاڑوا ہوگا اگراس میں ان کے اپنے نظریے کی تائید ہوسکتی تووہ فالت کے زیراراً المورے لیے بان دیے ان کے بیش نظر وہ قا بل کے رفت نہیں خطاوار توہم ہیں گوسینے متقوں اور ناقدوں کلیے جنموں نے فالت کے ایک شعراد رما آلی کے جیٹ سأكشى نقرن كوك كركتاب كالى كروالين ميكن عمش بدخاركو ديجية يمك كي زحت كوارتبي فربانی کلم موس کتاب سازی اور شهرت کے ان طلب گاروں سے بے جنیں یہ بھی معلوم نہیں کا مشن بے فاریس کتے شاءوں کا ذکرہے اس میں کتے شاءوں کے کلام پرراہے کا المباركياكياب، كتني آرا دوسرول كى إين كتى يذكرو الكركى اين. مجه شك بي كوفي مالكلن . ب خارك كس ايك رات كويمي كلي طورير نواب مصطفط خال كي ابني راع ابت كريك كا-النداقا ال ارام الكريزك نيس مم اورموت م بين مارى كوتاه بني إقصيد _ كى زبال مي ر فیزی دین ، پرواز تخیل ور طباعی نے نواب شیقت سے ایک ایسی صفت منسوب کردی ہولئن بیرس تنی بی نہیں ، ناوانسٹنگی اور باطمی ہے ہم اس سے میک نامی ہیں بٹنا لگانے کے موجب بنے بلکہ چاتو ہے ہے کر اپنی مہل شکاری اور تقلیدی ذہنیت ہے ہم نے اپنی پروائی کا سامان کیا اور گزری !

اس مقالے کی تیاری میں مندریر ذیل کتابوں سے استفادہ کیا گیا.

اس مناسل این اندان می میدوان ما اندان به اندان می اندان این این اندان می اندان این اندان می اندان می داد از ا

تىغ تىز پرا كەنظر

هنج الحيط المراكم المتناصب التيمش برقال الدونيس الاقوارالاي بنده معلمات الدوني والآي يقد معلمات الدوني والآي يقد معلمات الدوني والآي يقد معلمات الدوني والآي يقد من المعلمات المين المتناطق المتناطق الدونيات المين الدونيات المين الدونيات الميناطق الدونيات الميناطق الدونيات الدونيات الدونيات الدونيات الدونيات الدونيات الميناطق المتناطق الدونيات الدونيات الدونيات الدونيات الميناطق المتناطق المناطق المتناطق المناطق المناطقة المناطقة

رساله بارا قول ملحه اکمل الطائع به ۱۸۹۰ و بین شاخ بوا نقاله اس کے بعد دو باو نہیں تھیا: نالت کی فاتوی کتاب قاشی بران کے تعیدی براد ولی مرکز چیزا مقادہ کا امنین دموانتی تالی بران کی جائب سے متعدد کتا ہیں دجو دیمی لایا۔ تنافیز اس سلسلے کا ایک آلدو

مطابق ۱۹۷۱ ما ۱۹۷۷ می کرد. دی نظمی نگی متنی را از مالات بی<mark>س نیخ نیز کا ۱۹۷۱ ما ۱۹۷۱ می</mark> قریر مین اغاری از اماریون ہے. دیسابلیے نیخ تیز مین اماریس سرحت میں ایوان سے بیا بیلتا ہے کر تی تیز مندرون وال

دیباچ کا بین برش نالت کے تعلق یالان میں بالان کے انتظامی کا استفادہ کا میں سرمید دیں کا اول کی میں میں میں میں کا اول کی ملیات کے بدیدگئی گئی : د مورق قاطع مربان مداخلات بین میں ساملی بران مدائش خالب ورد فیا کی افاد

١٠٠٠ مغير مران م. قاطع القاطع.

میری معلونات کے مطابق بیشا میں دیمان میں ۱۹۸۶ء – ۱۹۸۳ء میں ۱۹۸۰ء – ۱۹۸۳ء شکست چپری میں روز رفاعت میں ۱۹۰۰ء ۱۹۰۰ کو آغ تیز ۱۹۹۶ کے بعدی تحقیہ برائی ہوگئی۔ تامل کرنے پر ڈائلسٹام خاتب دولیے خطور میں شعب میں تو تحقیہ تیز کرنے ارز تحقیہ وسست اشام میس کو مقدین کرنے میں معاون تابت بوستے میں ، نالب سے ان دولوں شطول میں ما

( ) مد مد مویدریان میرب باس مجی انگی سے اوراس کے فرافات کامال برقیہ شار مسفو وسٹو کھے رہا ہوں وہ تھا اسے پاک جی گا شروع مورت بر شروال کر برقی زری جوادر باقی جو رہے کہ بین جول بے نہ بول بڑ برس کام اس کاج باب کھر جرسے بھیے بوٹ آتال جہال

جهاب مناسب مالنو درج کردو. پس اب قریب مرکب بول. نذا بالکل مفتود اورام امن سستولی بهتیر برص کی عرب کشو

رب، "… بزده نواز بر مدن می کونید به این برسده این آنی بد اوری می سدار می کرد برای بدر بدر بی می می از این می در طریک توان این در یک را بودن بدر این امران می امران می می می اس امران سریکی می کارش ارام می این می کارش بر در می اس کردی برا در حال دو تر برای می ارواد سد بون بال نا که در تحکیا ایس میاست فوک سریکی شد.

آگا کے نام خالب کے توار بالاضلوں پر الرتیب سمار امن عامدہ و خردہ اختاب ا کی انگیس افزوج اس اوران خواب سے قائیس کستلین مدرور فران موری کا چاہئے ۔ استحقیق سم الرفاع سے امرار کی عددہ کسکی میں تاثیات کی تو کا تیز کی شکیل مدرور کے مدرور سے میں اداری تعدید استعمادہ سے میں مدرور کی تعدید استعمادہ سے میں مدرور کی تعدید استعمادہ سے میں مدرور میں میں مدرور کی تعدید استعمادہ سے میں مدرور کی تعدید میں مدرور کی تعدید استعمادہ سے میں مدرور کی تعدید کی تعدید مدرور کی تعدید کی تعدید میں مدرور کی تعدید کے تعدید کی تعدید کے تعدید کی تع

بون الول. ۷۰ نالب کا بیان ب کر تیجتر کشاه و کشان ۲ میال شا. ۱۳۰۶ کا دادرت در رئیسه ۱۳۱۴ کی نیاد در خالب مرروب ۱۳۸۶ که که ۱۳۸۶ می سال می نیستان تیجود کاری ۱۳۸۴ مرات کان قدم ۱۳۸۴ می جب نیجتر تیجز ترشور می کو خالب کافروم میال کی

 تغیر کے مشلق فالت نے دیے تھا ہیں کہا ہے کر یک تا ہے انھوں کے مسینی میدی اور کم وری کی دانت بی ایے وقت کی متی ہیں۔ انہیں ایک موت بہت قریب موسی ہوری کی تی تی تی تی وقال

رص ۲۸) کی مندرورُ زیل عبارت سے بھی فالت کی اس حالت كى تصديق بولى ب « ... الريد الجي رسشين بهت باقي بي، سيكن برصايا اوراماض اورضعت مغيط نهين فكهن دتيا صع نام ک پانگ پروارمنا موں الیٹے لیٹے موده کیا، اوراحیاب کودے دیا، انفول ناما كرليا..." م. تغ تيز كاب ذاشاعت ١٨٧٠ وي مرمول بالافطول ع اس معلواً پرساضافه موتا ب كتني تيز ١٨ رارج ١٨٧١ وك بعرفي موكى. تین تیزاس لماظ ہے بھی اہمیت رکھتی ہے کہ قالعی برمان کے اوبی موے کے سلط میں غالب کے توریکر دو تمام رسائل میں ہی آخری رسالہ ہے اور اس کے جاب میں مولوی احمد تلی نے بوفاری کتاب شمشی تیز تراکعی متی اے نالت در مجر سکے تقے کیوں کریہ فالت کی وفات ۲ ذى قدره ١٢٨٥ مرك بدر ١٢٨٧م ين جي يتي و ذكر غالب ص ١٨١). تنے تیز کا آنار فالت کی کے تعریری تحریری ہے ہوتا لیے جس پرکول عنوان درج نہیں میکن کتاب کے آخری عقع ایں فالت کے مندوط والی بیان سے معلوم ہوتاہے کہ تبہیدی تحریروا تع تيز کادياچ ہے: م ... اب میری تحرر توقام مولی احباب صاحت کرمین تو طن شار حال كروب اورانطها ع ميساك وبياه مين وعده كراً يا جوب عمل بين ارواب ع اس طرح تینجیز غالب کے اردو دیاجی کی محدود تعدادیں ایک دیا ہے کا ضافہ كرتى ب. رباح تع تيز كوشال كرك نالب كر أدوديا جول كى تعداد آث ووبال ب تغ يزك أفريس" التداكر" كعنوان ساردويس جواستفتا جياب اسك جوالمت نواب صطف خال شيئت في دي بي اوران جوالمت كى تايدكر في والول يس مولانا الطاف مين مآلي بي ثاب يتله الراس استفتاكواستفسارى خط قرار د با مائ توما لى كرزاً

نائٹ کامین کیا۔ آدو وضط منگا مولانا ماآل کے نام اردونٹر میں بالٹ کا اس کے طلاوہ کو کی اور مطبورہ خاصر رست دستیاب نہیں جوائے گریا تھے تیز ناب کے اردوضطوط کی تعداد میں ایک استشاری خط کا اصافہ کرتی ہے جس کے چار مکتوب ایس میں شیقیتہ وماآت کے بمہمی شاص ہیں۔

عَلَيْمِ كَنْ فَعَلَمْ مِنْ النِّينَّ مُرْجِينَ مِرَانِ كَانَ مِنْ النِّسِينَ النِّينِ فَعَلَى إِنِّ النِّينِ خاد دور عَمَّا مِنْ النِّهِ عَلَيْهِ النَّوالنِينَ وَهَا عَلَيْمِ مِنْ النِّهِ فَيْ الْمَاكِنَ عَلَيْهِ الْمَ عَلَيْهِ النَّهِ مِنْ النَّمِينَ النِّهِ عَلَيْمِ النِّهِ عَلَيْهِ مِنْ النَّمِ اللَّهِ عَلَيْهِ الْمَالِقِينَ عَمِينَ كَلَيْهِ وَمِنْ النَّهِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ فَلَيْنِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ اللَّهِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ شَدِهُ حَرَانِ النَّهِ فَلَيْمِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ مَا اللَّهِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ عَلَيْهِ عَل

ن أجناله كو فتر الحب ال العسمية تني تين تين اكده سال العسمية
 الاسترائة كي أفري سيت كم عرع الذي ما ذوسك تني تيزات ١٩٦٨ وستون
 برتاجة تنيترا كاسل تكميل والفلها عليه برلانامة نشط حسين فاتسل في ما تسبب فاتسل في المتسلمان

4

۱۹۸۸ براً دکیا ہے پورست نہیں (کیاب نالب ز فاری) مبلدا قول ، مرتباز انسانگھٹوں اوٹم طبع بول ۱۹۷۱ء میں ۱۹۱۲) ، الرور سے ۱۹۸۸ ، بمی کامیان کے تابع اس ۱۹۸۹ ، بمی کامیا ہے ۔ (کیا گئی کیا گئی ہے جبائی ہے جائے گئی ہے کے یہ ۱۹۷۷ء کامیان کامیان کامیان کامیان کامیان کامیان کامیان کامیان

ي تينيك من داخل مده و كانياد بديا في تايو (لمي آل من ، بس عائب كما الديان على جوالم جيران ما الله شاكها بديا و قالها الله عن الديان عمال الدي دالا بين كما الا والركز كم قل الديان المات بيد جواد و الركزات عمال الكوران الديان الديان وجوا و الركزات كان وجوره الديان المات ال

فالتِ شَاسُول نَهُ مِنْ عَبِرٌ لا مِا كُوه كُرُ فالتِ كَامِتُدو وَكُمُوا صَتِول كَ سُنَا مُدِي كَتِ جن مِين سے بعض اِستُكر كُهِ جناب قامنی عبدالوووو وُرد قربل ايس،

دیباچئے تنی تیزیس فالت نے بالی ظ اشاعت موتیر بران کو تافی الله فی ے وفر
 قرار دلیے ، ما دی برا ظ طباعت قاطی الله فی طبح ۱۲۸۳ هر موتیر بر بان فی ۱۲۲۳

 بن تغیرین فالت نے آغا احد علی کی کتاب موتد ریان کے معن چنداع اضاحہ کے فیرنسٹی بخش بواب دیے ہیں. اَ غااسم علی سے متعدد اعرافیا کے تعلق تنی تیزما توری ؟ فالتب في تيغ تيزيل بعض السے فير سعلق الهور رائعي بحث كى بيے جو فالت اور صاحب مويد بربان آفااحد على بين مايد النزاع ندست.

س فالت نے تع تیزیں مورم ال کا ایک افرے کو توایت شاہ شکل میں درج کرکے ، الى يرج احراض كي إلى اود مويربران ين زرجت فقر عى اصل يرمق شكل ديمين پر درست نهير سريته مويران بيريد نقره يول ساء م خراي گفتار إرى خورو" فالت يد ال تعق تركى فعل نمرديس يول تصاب " في كفتارايس

زبان خوروس رنقد غالب ص ١٥٠٠)

ه فالب في تيخ يزى نوي نصل من انظ آجنگ ك ستعلق مولوى المديق ير جو الزام علد كي بي وه موية بران كمطالع كر بعد درست تابت بهي موة. 4. فالت في تني تيزي فعل أمر و ين لكما يك اعتراض كارة نهيل بوكي. غالب كايدقول اقابل قبول ب غالب في قاطع بريان علي اول بي مرمن صاحب فرہنگ ساماتی اورخال آرزوکے اعتراضات کود ہرایاہ بلکہ بعض الصاعة اضأت كومى شاب كتاب كياب جوبر إن قالمع ك حواشي ميس بيطي بى موجود سے. قاضى جدالودودنے نالت كاس طرز على كوسرة قرار ديا ہے۔ د آثار غالت ص مع تا اس

، تَغْ يَرِكَ آخِينِ استغتاشال ع بس بن غالت في نواب مسطفيٰ غال شيّفةً مولانا حاتى وضياء الدين احدخال نيَّر رَفْتَال وخيره عد أبيف نظ يات كى تاميد كرانى ہے ريتيوں افراد خالت ك شاگر ديتے. خام ہے ك قاملے بر إن كے جو معترضین خود نالت کی فارسسی دانی کے قائل نہ تھے، دو ناات کے شاگردوں کو كيا خاطر على القر حيت بي كراتى واضح اصولى بات نالت كى سميريس نرآئى

" يقين ب كد ولي وشفال كي زاف على اسى قدر تقديم و

تاخیرہو جتی بر ہآن وفالت کے عبد شریحی ہے۔ قامی عبدالودودنے نالب سے اس قول کو دلائل وشوا ہرسے فلط نابت کیا ہے۔

د نقد فالب م ۲۸۹) ۱۱. فالب نے تین تیز کی دسوی فصل میں مولوی فعیات الدین رام پوری سست

انھیاہے کودہ ایک گخیام طاسکت واریقی اور پیمس دام تھودا کا برشہران سے داکٹرانے بھرگوا انتخاب یا دکاریس انٹرمیشان کے مولوی خیاے الذین وترشتہ کے شغلی بر کچھ تھائے اس سے خالب کا یہ بیان خلط ثابت ہوٹا ہے۔ افقہ خالس میں مہم ہی

۱۲ تینترکی کورنسل میں غالب نے مولوی احمد فلی کے قل کردہ اس معربے کہ مورد کا قراد راہے: ع

چشم خالعت ال بسیا ثون به ثیر مولوی اتد تل نے ششعہ چرجز تو بس اس معربے کا وزن "منسل مناطرفاط"" بتایا ہے اور اس معربے سے اخذ افاد والعمادر نیز مصربے کی بحرک مجی ضائدی

ل ب. دبوال خالب اوران كمسرمين ص ٢٣٨ تا ٢٣٩) تي تيزين أرى

کے اس معربے کو ناموزوں قرار دینا طرع وض میں غالب کی دستگاہ کے نلاف ایک مضوطر شہادت ہے۔

تَنْقَتَرِ مِنَّ اللهِ كَانَ مَنْدُواوْرِ فِي فَوَلِّدَا شِينَ مِوجُودِ إِنِّ مَنَّ السَّمْوَ مَنْ مِنْ مَنْ م والمن في الفالية تقليل كانتها في منطقة آتا احمد على تاليف موقية بربق كانتقاق بكولان خدرات قائم كي يدو

" احماق بین نا قدار حیان میں کاجو با دّه اور علی صداقت شداری ہے وہ ہند میں بطورشاز لمتی ہے ... ، قالب نے موتید کہ آن کا جواب دیے کر تفاطی کی ہے۔ اضوں نے اس میں غیرشلق امور سے بھٹ کی ہے ."

(قاطع بريان ورسائل مقلقه ص ۲۶۱)

موقید میں میں دوم مفات کی تحراب کو تنکی نفر اس بھی تیز ہے ہوہ مان کا میں میں موقع کے بھی ہو ساتھ کی توجہ ہو اس کے مقرور صالے مان و بالک موان و تاقی کا بھی ہو اس کا میں اس کا و ورابطہ چاہد کا اور اس کے کہا کہ اس کے کہا کہ اس کا میں کا اس کا میں کا اس کا میں کا اس کا میں کا کہا تھا کہ کے الاگل دور کا کے بعد وس کے کہا کہا کہ کہا کہ کہ اس کا میں کا کہا کہ کہا ہے کہا کہ کہا ہے کہا ہے کہا ہے کہا کہ کی تیادی بیس آنا احراقی نے ایشٹانگ سوسائی بنگال کرکشید مانے نے فروشگول کوکھٹال ڈالا انقما خالب بنادی کے مام میں بانگ پڑے ہوئے بتھ اور نیچ تیز کے لیے اوس کے ہامس خروری کٹ بیری کی ویشوں اوں مالات میں سویڈ برم بان جیسی یا وزان کاب سے مقابلے میں نیچ تیز کا کام مرہا افوای امرے.

ابتیار دادد داد داد که صدارات کی مصادرات کی می تا تیجه برای اداس ا کی تا زیده می مواند به جدید آن کی تا زیده می تیت به ادرات می تیم و میدگار روی تیجه می مواند می تیم و تیجه کی تا بیده ایک به مالات به الاب برای به الاب برای به الاب برای به الاب برای با ما دید می تیمین کی بیدی می ایک می ایک کار ایک می تا بیدی با ایک تا بیدی می تیمین به می تا بیدی می تیمین می تا ب کارگاری کی کشرف می تواند می تیمین با ایک با بدر ایک موقع اید که که کار میشش کی جود میشش کی خود میشش کی جود میشش کی جود میشش کی خود می

حواشي

- سله مشمولاً ارُدوسے مثل وحقہ دوم بمطبع مجتبال ُ د فِي طبع اپريل ١٨٩٩ء ص مهم تا ١٧٦٠
  - شه على گزند ميكزين فالت نمبر ۲۹ م ۱۹۳۸
  - سله تنيخ تيز مطبع اكمل المطالع د في طبع اقل ص سمتا ۵. سله (۱) على گره ميگرين خالب نمرص ۱۳۳۳.
  - رای فرده برویاب بری این (۲) مجدور نو خالب اروی مرتب خلیل الرحمان زودی مجلس ترقی ادب الوور ، ۱۹۹۷ من ۱۹۸۸

(٣) غالب ببليوگرانى : مرتبه ژاكثر مجدانصارالله بر بل گرثه طبع ١٩٠٢ حشته اول ص ٣٠. را) تَغَ تَرَ مشولاً تالع بران ورسائل سَلَة : مرتبة تامن مبدالودو. (۲) تَغَ تَرَ مشعولاً مجمورَ تَرْ فالب آدود : مرتبة عليل ارتبال واد کا مجلس زَنْ اوب لا مرطبع فوم ۱۹۰۰ و.

ك قالبي ريان : غالب، مطى منشي نول كشور تعسوطي اول بطبوية ٨١٥١٨م

عه والي بران عالب. مي ملي ول سور سوع اول موريز ماامر

ن بستی ہو فالب کی قاضی بر مان کی مخالف اور بر بان قاضی کے دفئ شریعتی اور مطیع مظہر العمائب کلکت ۲۰۱۱ء میں شاقع ہوئی تھی۔ دموان آثار فالت ؟ مرتب : قاضی عبدالودور مین ۳۲ مضمولاً علی کھوا میراکیو

الت نمبر ۲۵ - ۱۹۸۸)

نه نظافت نیسی و اکس المطالع د فی طبی اوّل (ص ۱۳۷۷) سے پتا جاتا ہے کہ

مرات میں انتخار موروں میں جو کئی گئی

بیکتاب ریج الاَ خر ۱۴۸۱ صر شرحی می تی . گ آردو ب معلی رصته اوّل ، کس المطالع دیلی لمج اوّل ، ص به .

اردوس على رحمة دوم ، طبي مجتباً أن ديلي . ص عام تا عهم.

ال تع يتر طع اول ص ١٦٧.

الينا على ٢٩ ٢٩.

شك ايضاً ص ٢٧.

عل تيخ تيزمشمولا قاطع بر إن درسائل متعلقة ص ٢٨٧ وبربعد.

فط بیشتوی اسکی<u>ات خال</u> و فارسی بطداقل مرتبر شیر تشخص مین فارکیوند جمعس مرتبر او در سلام و ملی جون ۱۹۷۸ بی خالب نے فیر متداول فارسی کلام سیر طور مرتبال کر کمانگئی ہے۔

لله منتول اذ تني يرمشولا قالى بربان ورسائل سقلقه ص ٢٧٥-

عنه احوال غالب مرتبه و الكر مختار الدين احد ص ١١٠

شاه تغسيلات كم يدويكي : نقد فالب مرَّدُ مُعتارالدين آورّوه معتالة

قاضى عبدالودود (١) آثارِ غالب : مرتبهٔ قاضی عبدالودودص ۴۳ نیزم ۴۵ تا ۱۲۸ (٣) بين الاقوامي غالب سينار: مرتبر واكر ليرسه جسين خال الي ١٩٧٩،

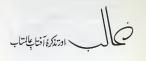
(٣) غالب اوران كمعترضين : ميدلطيف الرحان طيع جنوري ١٩٤٠

ש מאז ז פאר.

الله انتخاب يادگار: اميرمينان تاع المطالع درام بور اس ٢٧٦- ١٧٠٠

على تعصيلات محملية ديجيع فالتوران كمعترفين ص ٢٢٠ تا ٢٠٠.

الع ايضاً ص ١١٠٠ تا ١٨١.

به میشندهای مشاهای نباده دادسدگی به منظر بسینه طوری بیش و در واقع کلی. اس اندا مدرس کام فاقع کلی بداندی فاقع کلی با این کام فاقع کلی به منزله آنتاب ما تراجع می می این می میشندهای خود میشنده و با در این می می میشندهای میشنده و با در این میشندهای میشندهای میشن که فذر وضعه این میشندهای میشند با می میشندهای میشند

بیگر فارشون ما آفتار بسان با نیمشور فارس ایش به برگرد چک و از بسک مهری می آلیا بداده می او است به خدود کا یک مودون معند اورشان به با می اس کارسی می مال این کسید کرد خوال می است برخوال می است برخوال می است برخوال می است برخوال می در بیده می است برخوال می است این کامل معاون است برخوال می بیده برخوال می بیده برخوال می است برده برده این می است برده برداد می است برداد می ے شاہد اور بہاں ہے بھال پھنٹل ہے۔ اور وہاں سیتی سکوت ایٹیارگل، اداکا خا خال ایش ترصیب عدالد ترکا کا قابل ا ای وہرے گود توقت کے بار کے ساتھ "کا تھی" کے خطابی کا مشار افزاد کا تاہد کے نے ایک ایک تعدیدت کا تعریدے شار اپنے فاعل ایڈیل کا فزاکر کیا ہے۔ نے ایک ایک تعدیدت کا تعریدے شار کے انسان کے نامی کا فزاکر کیا ہے۔

م برادر بزرگار این ذرهٔ به مقدار جناب مولانا شخ احمد بن محمد بن علی بن ابراتیم الانصاری الیمینی الشروانی بیشتی

اجترائیهٔ دوری معروف ما او اورادیب تقیابی معامرین کی نظرین ان کے عمر وفضل کی بڑی وقدمت تھی۔ بیش تر تذکرے انتزک که توبیت بی ام آواز ہیں، امترکے ایک معامر حبرتی عظیم کا وک نے بیخ دوری ایک معاصب علم شخص تنے امتدار میڈ وک الفاظ میس اخترک علم واضل امتن واٹی اور تصنیف واٹا ایک کو طرائی حمین بیش کیا ہے :

" در قلم در خن دانی طرسیت اسانی برافراخته وصیت بنظم طرازی و نشر کاری خود را در و کارش مالیسانیت بینی

جدالی این امرکی مون انداره خودی میدگرخید اگریز اگریز این امرکانی خودی بخش بخش به امرکانی خودی بخش بخش به میداد توسیده امرکانی الداری الدین میداد است این اخوار سنده این این با میداد این به می میداد به این می می می می می می میری امرانی انجیس وی کاری فرز خودی از این امرکانی به میداد شده این می میداد این می میداد این می میداد این میدا ویژانی دوسرس مداور دارید بیشنگان اسکرانی تبدیل و میشند این می دادند این می دادند این می دادند این می دادند این

نطاب ملاسخيا.

اقتر تمتندت مهدول برفاز دستیا" میکن ان سر فرانعن شیس ای این اورشی آمیس میش این این میس بود سریک دوبد به که اقتریت این قدادی می بید. میکن ان سب به فرانوان میکنمانوده آنیا تا دیا کا و بیدا آخید ندانسی ادر ارود دوان زیاوان میسی آن از این کیا آمد دود میان میکنمان میکنمان میکنمان این میکنمان این میکنمان این میکنما این میکنمان میکنمان این میکنمان می

الحرائي زندگ كآخرى دوريس ككوننتس بو كي عند ادراس شهريس مندر

کروران ۵۱،۳۱ مرای در ۱۸ مرس فوت موسال

شرائے مالات زندگا پر ایک بنیادی افزنگ حیثت رکھتلہ۔ آمتاب مالتاب مدروز بی مبارت سے شروع ہوتا ہے: ان حذرات کی جھ نوب شاھرات نکر اللہ میں علی الزاری ۔۔۔۔'ج

راف خذا تشكری فرمن شان الشاخدان ندید سینده بخدگان الزائد. خودمولند که بخواران الوژی ساس که به آمروکی که والیک شرخ مرتب کند سامه و دومتند کالاک اداران بی شاخه ساستی کارا با باشار مالاند نه ایک موسیقی سامه یکی این اوایک شخص کورتب کرنے سیافر محصل بالاگزارش خدمه ۲۰۱۲ (۱۳۲۰ ۱۳۲۰ می چرکوموتریک) شروش کمار ایرتوایا مین کهایی جدوم بسک بعد پیشترگرمه بررشان ۱۳۲۱ (۱۳۵۰ ۱۳۵۰ ۱۳۸۱ می اید یکیل

میں ۔ افتر نے اپنے مامذی طویل فہرست دی ہے۔ اس فہرست بیں فاری کے بیش تر ۱۰۶

> کے بارے میں افتر کا خیال ہے، کر: " راقم حروف اگرچ بدیار مشس بہرومند نشدہ ، آبا از مضون کمتو ہے کہ اشار خورکشس بیٹی نتیز ارسال داشتہ بود بہنال مسلوم شدار نوشق ساتھ ۔

ای طرح منیق نفسنوی کے مثلق آخر کی رائے ہے کہ : * اگر چینہ بسب بسوی نظم متوجہ توا بہ بود، درا شال دا قران رتبہ پیدا نواہد کر ، چینا

مہدی فتح پوری کے بارے پیس افتریتے ہی گئے کھیا گھا ہے، اس ہے اس حقیقت کالم بھی ہوتا ہے کہ افتریتے مدا مرشواہے اُن کے بارے میں مطلوبہ اطلامات کی فراہی کے مسلسط میں براہِ دراست رابلید کی قائم کے متالہ

بسیالمونی با با بیشد به قوددود این از افزان برای کا برای کردن که تناسب فردن از اور ساید نیز کندان کردن که تناس محال بیشد با فردن کا بیش به نیز فردن با دوارد حال رکامی بیش کا دکرار شده با نیز که دکرار که بیش کا و دارد بیش ک رفته بیشد بین کانیان ملاک نیز با در محال بیشد با داد می ما در میشد بیشد با نیز و دکری مدن به با در تیز می مدن با در تیز می مدن با در تیز می مدن با در تیز و در می مدن به با در تیز می مدن با در تیز و در می مدن با در تیز و در می مدن به با در تیز و در می مدن با در می مدن با در تیز و در می مدن با در تیز و در می مدن با در مدن با در می مدن با در مدن با در می مدن با در مدن با د

«معتنى لكسنوى : نام اوشيح غلام بمدالى خلعت القدق سيَّسيخ وروليش مح موَّولي

شاه بیمان آباد «خابدگاصعت الدوار وزیر بهزوستان از دیگی به کنشوکاره طویا اقاست گداخشد. اتم افزون در زایان بوخشد به بزدی اور اینکه از خشوای محرب شهوسستان ن واند، اکن مبار تسست از نیرزا و درو و تیر و صور و صفتی، میکن حتی از میرومیرزا در خارسی زیرا و توجه و است شده

قتیل رسونی: ۱۲۳۸ /۱۱۸۰ افترے استادی میلان پذیب فتاری استادی میلان پذیب شاگری افترے استادی میلان پذیب شاگری افتر

کری، فالب عشلی افتری را برای مقیقت کی شاید در در استان افتری پر بورد این اختر ادران کے تذکرے کے اس مختصر تعارف کے تعارف کے آخاب عالمتاب

اخز اودان کنترونی کے اسرائی قرائد میں کا اوران کے انتخاب کا انتخاب کے الکامی داکسیہ میں میں الکامی میں داکسیہ موقعیہ بھرکوک سامت و تقبیل کے پائی آنسان کی طوحت الٹرا و کا انتخاب کی اس موقعیہ بھرکوک ہے ۔ اس میں موقعیہ کی ا میر شرکا کا ادارہ و بھرکا کہ موقعیہ کی معصوبی کی موقعیہ کی موقعیہ کی موقعیہ کی موقعیہ کی موقعیہ کی موقعیہ کی م و بیسے میر شرک ادارہ و بھرکا کہ موقعیہ کری معضوبات والزود دید تھی آفسیہ بھرکا ہی موقعیہ کی موقعیہ کی معصوبات کا دو انتخاب کی موقعیہ کی معضوبات کا دو انتخاب کی اس کا کا موقعیہ کری معضوبات کا دو انتخاب کی موقعیہ کی موقعیہ کی معضوبات کا دو انتخاب کی انتخاب کی موقعیہ کی موقعیہ

بوراس نفن میں تقبیل محی ان کے تیر الامت کافشانہ ہے۔ نات ۱۹۳۲ ۱۱ مرا ۱۹۳۲ مرا یک اپنی پیش کے سیلے میں کلکتے بیٹیے۔ اس اوت

نائب کی توس سال ہے کہ اور پیٹی آل زائد ہیں مدوستہ بالیے کے زیرا ہتا ہم ہر انڈریزی جینے کے پیپلے اتوارگو ایک بڑم منن منقد ہواکوئی میکٹ الب اس میں شرک ہو ہوئے اور ہائم تیریزی کی فرزین میں ایک خول پڑھی جس جمد پیشٹری مثنا :

ے اور بہم ہریک کی رائی ہیں ایک طول پرسی ہیں کی چھری گھا ؟ جووے از عالم واز بہد مالم بیشم جیوموئے کرتاں ما ذرمال برخسیاد

بچو موت کہ بتاں راؤمیاں برحسینرد اس شرکے بینی الفاظ کے محل استعمال اور تراکیب پر حاضری بین سے بینی فکو نے احراضات کے اور کہاکہ پیلے معربے میں" بیش " کے بیاے" بیش ترامونا جاہیے۔

نے، مراضات کے اور کہا کر پہلے معربے میں" بیش" کے بجاے" بیش تر ہونا جاہے۔ کسی نے کہا کہ معرب تاتی میں موے زمیاں" کی ترکیب تلط ہے۔ نہ موت پر بکتہ بہاں عب که آیا که بود اشعر به منی به . تبر سینشندن شهر ما اوک ترکیب پرامتران ایا آنه اله" مغوضه اور قشق که جنول اس کا دایل "مهر"ک سات مفوظ به . ای بزم میں فالب کی ایک دوسری فول ک ایک شور کرمی اعتراض ایا گیا بشر

> شوراشکے بدفشار بّنِ عزّگاں وارم لمست بربے موصالیٰ طوفال زدہ اس شعریں" ذدہ "کے استعمال کو فلط قراد دیا گیا ہے"

ناست متنفین کی بروید برداشت آمین کمنکد و به قرآن فود : آب وانی آن این که این آنوان می نظار تکلیج نظر ادار اندان کا بیشتر کا کرند بین انوال میشا در خاکست کی بروان این توانز و ان که با تقدیم بسیده اس جدید می استان میشان که او از این انداز این می استان می ا کما فیزید ترکز کارگذرید این که دادان و در کها و تقول کرن و دی قریباً داد دادی بسید گل فوز قالیت نشاک میشان ادر کها و تقول کرن و دی قریباً داد که میشان بسید

يس كيون اس فرومايه كوسندما نف لگا.

يرتقا:

جس وقت اقتوانی آنتیب ما الآیک چین خالیت که دالات توریک این وقت اقتوانی اقتوانی کار فروی که صلیب میتانیسین به میرس کار می این کار القیاد دار استونیسی وقت اقتیاب کرد سری این نیز کرد میلی افزار فیال کیال اکس داد مند کانیک ناکوروان نیز کشرک کم مهم این میرسین میشی کم نیز این از آن استان کار دارد این کار این کار استان ک اورائیں اپنے استاد تیس کے باب میں خالت کے مناطقہ ادر جسک آمیز دیسے کی اطلاعات جہوں لیکن اس صورت مال کے باوجود اقتصافہ خالت کی نظم دنٹر کی تعریب کی ہے۔ جو موقعت کے ایشانا دار تجریبے کی شاہدے ، اور ناالت کی شام اور اور اور ا

اس مزدر تفعیل کے لبد ذیل میں آفتاب عالم تاب میں فالت با ترجب اوران کے منتخب اشار تعل کیے جاتے ہیں:

نام نامیش اسیدالله خال معروت برمیرزا نومشاه این میزاعیدالله بیگ فال مرحوم. وسعه ازگرامی خلفای دو د بان استندا داست و ایکارا فیکارش بمد یری طلعتان حورنژاو از فروغ بنظمش سواو دیده متور د از روایح نترسش دماغ فطرية معطر يزرگانش كرك نژاد اوده اند دنسب شريفش بافراسياب و پشگ می رمید. احداد والانتزادش باسلجوقیان بیوند می گویری داشکت د بعبد فرانروائي تنها علم سرى وسروري مي افراشتند يحول آن بسالط انبساط در نور دیده سند، ما کانش بسم قند کوران تو طن اختیار کردند وجدا مجد ش از پدرخود رنجیده عازم مندگر دید و به لامور رسیده، چندے برفاتت نواب منين الملك بسرز در جون نواب قدر دال ، داعي حق رابيك اجابت گفت، بدو لي آبده بصبت ووالفقارالدوار ميرزانجت خال ييوست وعبالتُدبيگ خال در دیلی از کتم مدم بوجود آمد و ایس میرزا غالت در کر آباد ارشیتال نیستی بجلوه كاه بمستى خواميده رجول عم بزرگوارش نصرالتُديكَ خال باجارمدسوار جرار بعيت مصام الدوله جزل لارد لنك سيرسالار أتكريزى باسركشان بمرتبايور وغیره مرگرم کارزاد تود، درمُلدوی آل دو برگست سیرماصل بجایرخود افت باتوانی و لواحق مرف ادقات بغراغ إلى منوو بهي بيوض مأكير مثابره ازسركا را تكلسب قرار یافت. تا امروز وجه معاش میرزا خالب و دیگر باتی بازگران آن منعور مهال مثابره

برار تاصدة اسسان جروانيم في الفرائد والمثال المؤال بكروانيم المحاليم والحاق برگيار باشيد مساوي و در تا وريان بخرواني الجرام ادال وجائد كرواريا خاشت سم مريده يك اسب واريك وكانت ت تياني باكراني الجرائش شبه بإنشاني التوافق استأنتا بن من ووست وارائم كه داريجام زودند كان المائسة بمهمة ودايات أقداد

دوستوادی رسیداری برسیداری در میدان و وید و در استان برسیدادی و وید و فردشان اراد در در میدان و در در میدان و در میدان و

طاق شدطاقت زعشقت بركال فواكم الثا بربال شودريذ برغود نهربال فواجم شدا لذت شتم زفيغ بينوا في ماصلست آنچنال تنگست دستان كريندك ولآ زمردی نغس نامربرتوال وانست کرنادسیده پیام مرابوارد بست بیهوده دراندام توجستیم میال را موك كربول نامده باشدم نمايد مكن ازدا واجندي والبتان جازيم داغ الأكث رفي تابر تقاضا را بیم انگندنسے را چارہ اُرخی خاار ما قدی بنولیش ملازد دست میڈوار ما خوشا بائے که اندھ نوگیرورلیائش : نومیدی توال پرید اطعب انتظار ما مِرت زرُه جلوهٔ نیزنگه خیالیم آئیندراریربیشِ نفسس ما نظارهٔ خطابشت لبش زنویسشه مرد زباده نشر فودل دا ده اندینگش را مگرنش زنهم برخود اعتمادیمنیست سباد دل بهتیش رد کند فذیکش را گویی فشروه اند بجام آفتاب را نازم فروغ باده زمكس جال دوست

یخف برطون اب تشدین کندستم درام بازیسی دام فوارشهای بنها ک بسکلم تواوده است تبدید درمیشت ما نسوز تشدی بردیری زرفوشت ما باده اگر بود حرام بذارخلامن شرع نیست دل ننهی بخوب ما بلسند نزان بزشت سا --------

ا الدنت بنای تو در فاک بدیرگ با بال رشید صرت عرود باره وا شی از فرورغ پیرو کساتی در انجن چول می بسرزداست زمشی نفاز در ا

دودِاَه از بگر بیاک دمیدن دارد زلت نیزاست زب دستگرشائه با نوش فرویرود اخون تیبت دودل پنبرگش تو گردد مگر اضائه با

گریمنی ترسسی جلوه صورت بیرکهاست خمزان درشکن طومت کلایت در پاید داغ ناکای صرحت بود آگینز گومل شدندوش بلنی در در پاید در در با نالب دکش تشوین و امریدش بهجرات که پایشتی بخش دیا برننگاست در پای

جنول ممل بصوای تح رانده است استب نگه درجیشه و آبم در مگروا مانده استامشب

بذوقِ وعدهٔ سامان نشاط کرده پندارم بذوقِ وعدهٔ سامان نشاط کرده پندارم زفرش کل بردی آشم بنشانده است اسشب

در مرب المرب المر

ندانم شوق من بروے چرافسوں خوابرہ است شب خوش است افسائہ در وجدائی مختر مالب م

بحشرى توال گفت آنچ در کل ما ذاستاهشب

عربت کدی مرم ومرون نتوانم در کشور بیداد توفران تضافیت بنت کند چارهٔ انسترگی دل تعرباندادهٔ دیرانی مانیست بشب دکایت قتلم زغیری مشنود بنوز نشت بدوق فراز پیلاست فناست بنی من و تصور کمرش هم فند کم چنوزش وجود در تاداست

برُدَّهُ مُوجِلُوهُ مِن یکارْ الیست گویی طلیم شش جهت اَیکنرفازالیت خود دارم بفشل به ارال عزال میخت گلون شوق دارگ کل تازیز ایست

ید در مبدشهایم بکناد آمد و رفت همچین میکند در دانیام بهار آمد ورفت بغریب از مبلوهٔ قاتل صد بار جان بیروانگی شی مزار آمد ورفت شادی وغم بهر بیکننه ترانکد کرند دو دروش بودان شیب بار آمد وفت

آمد واز تنتگی جاجبهه برمین کردوزت برخود از ذوق قدوم دوسته بالیاتیمات ------

مالذَّتِ دیدار زینیام گرفتسیسم مشاق تودیدن زشنیدن نشاسد -----

زنس کولالدو گل سریت از توجیش نیابان مشرولهای خول گردیژوا ماند رقبش برده از راه و و فاجگر کردیش خبار راه او مرسی برگردیده را ماند

کفته باش کرمبر مید درا کش شخش فیرتخواست مراب تو بنگوار برد تونیابی باب بام کموی تو مدام دیده ذوق نگراز دن دیوار برد

چ نیز دا ذیلنے کو درون جال نبود بریدہ باد زبانے کر نون پکال نبود حکیم ساتی دھے تندوس نر بر خو بی درطل بادہ بھٹم آیم ارگزاس نبود

ای زابان زباده چوپر بیزگفت آند ارت دروغ مصارت آبیزگفته اند ودبديه ول دوي بعدايرام بزيرد منت به سرايد برى دايد كندكس جنون منسل نوبهام بيتواكش مرحى بركت وكل دركنادم ميتواكشتن دولت بغلط نبود از کردهٔ پیثال شو کافر توانی شد، نا چارسسامال شو **سباعیّات**

آغر کُرزن گرنست، دانا قبود از خشه فرانتش بهانا خبود دارد بجهان خاند زن نیست درد تازم بمندا چرا توانا خبود

سائل زگدا بجز ملامست. نبرو مرگ از ماشق بجزنداست نبرد ازسیدهٔ من که قلزم خوان واست هم تبرتر توکس جال بسلاست نبرد

نالب من گریر کست بمسنرمیست درنشهٔ بوش بیجیت ندر مرزیست منوای دمفت و نفر وانگر بسیار بی باده فروش ساتی کوثر نیست

فرصت اگروست دېد منتنم انگار ساتی وشراید دسنی کوسدودے زنبدار ازاں قوم نباشی کر فرچند حتی رابعبودے ونکی را بدرودے

انزی دوشرمالانک افترنے ربامیات کے تعت دربائی کے دبی ایکیجا ظاہرے یہ ربائی نہیں ، یہ دوشرکا ایک تلعہ و اور خال~~ب کی مطبور ک~~یات بھی موہودہ ، البتہ ہے۔ نہیں ، یہ دوشرکا ایک تلعہ ہے اور خالب کے مطبور کیا ہے میں البتہ ہے۔

فرك دومر عصره كالغاظ كى ترتيب بين معولى اختلات ب.

حواشي

ا. اخترف این غول کے ایک شعریس خود کوطوطی بنگالا کماے: در فوالى باي خوش المكى ببل كجاست خادرُ اُخترِ زبانِ طولمي بنگاله است

رك: دلوالن اختر، ايشيا ككسوسائش، شار، ١٠٠٠ ، ورق ١٩٠١ العن ا خوش معرك زيا المنيص ازعطا كاكوى ،ص ١٠١٠ اس ك علاوه خود افظ اخر ہے ہی سی سال برآ مدموتاہے .

r. كيندُراكن رشين كورس إوراس ، ضابحش لايررى ، ع ٥ ، ص ٣٨ م. برتم تنن مفيد عام رئيس ، ص ١١- ١١) اسرنگرايني فمرست (ص- ١٦٧) ميس ما حن الوفاق كروال ي أودافتر كانام مراسل بتاتا يد بيكن رياض الومناق میں براشتیاه مو ورنہیں۔

٣٠ خش معركة زيبا تنميص، ص- ١٠١

۵- محارد مطبع شای اس ۱۳۹

4- رياض الافكار ، مولانا آزاد لائيريري على تروي يشاره ١٦٠ م ٩ ». أب حيات ناشر شيخ مبارك على الامور ، ص ، ٢٢٠٩ -

۸. دوررومشن بمطيع شابجياني ، ص ۲۰ س

و. حديقة الارت و مولانا آزاد لا يُبريرى ، ذخروس لام شاره ٢٥ / ١٠٨١

۱۰ محارد مرارد اس ۱۳ ۱۱. روز روش ، ص یس

١١- شمع الجمن بطبوعه مبويال ، ص ١٢

الله خود المرابع و منده ام برئيس آلای و اس ا ۱۳ و آنز كه نجود شده ام برئيس آلای و اس از آنون آنها و بدند الهر گسد فهرست الماری می ۱۳ برئیس کاری الحساس الموسی این آنون نجی شرفت الرئیس الماری می می از الموسی الموسی این از احداث الموسی این او از الموسی این اواز فیشی این الموسی آلون المی میشید الموسی این از احداث الموسی این الموسی المو

ا آب ما مرعب من هم پر مروق من من ما العارة ماده مارس مسلمان البلوم عمر و مروق المروق المروق المروق المروق المر الحرب من تاريخ براً مد مبوق ہے .

۱۸. آفتاب عالمتاب من د ۱۹. ایضاً، ص ۲۹۳

۱۹۰ ایشا ص ۲۲۰

الد أقتاب عالمتاب اس ٥٢٠

۱۶۱ افتاب عام اب من ۱۶۸ ۱۴۰ افتر نے اپنے مند به ذیل اشعار میں تنتیل کوا بنااستاد کہاہے:

زنین تربیت حفزت قتیل افتر برزمگاهِسمٰن شدم ازبان نخسبر

ذرّه از نورشید دایم منها پرکسه اور از تنتین اخترط تی نکتر دانی یا دیگر در وایان اختر آرون ۱۰- احد ، ۱۳ - العده)

د ولواكِ اختر ورق ۱۹-العد ، ۱۳۹-العد) اس كه ملاوه رك : رياض الافكار اص ۱۹- ۱۰ ؛ بزم سخن ، ص ۱۲

۳۲ غالت کی تاریخ ولادت ۸ رجب ۱۲۹۱ه بر اتوار پیمورکا، ۱۹۹۵ به برک و عمارغات

مرِّت مالک رام ، ملی مجلس میں سیدمحروسیوں رضوی کا معنمون " خالب کی میجو " اویخ دلآہ" ١٠٠ اس تنازع كنفيل كريدرك: وكرنالت الكرام ، بالجوال الماش من ١٠٠٠

فالب كرايك قصيمت ودونقت سيدالشهدا طيرال الم سكرايك شويل مجى اس بنگاے کی طرف اٹارہ کیا گیاہے:

> نعن برزه زبا ونهيب كلكت نگاه خيسره زېنگام، الدآباد

 ۵۲۰ اس برم سخن کی اطلاع فالت نے اپنے خطوط بنام عبدالغنور سرورا ورعبدالرزاق شکر يريمي دى بعد رك ؛ كليك نتر غالب .

۲۷. اس مشنوی کا اصلی نام" سمشتی نامه" تقارا دراس کی وه روایت جو کلکتهٔ پس پیش کی کئی تھی، کلیات کی روایت سے مختلف ہے بہلی روایت میں بھی ایسے اشعار موجود سے جوائس شخص کی زبان سے جومخالفین کی وکھوٹی جا ہتا ہو، مناسب مذیحے لیکن روایت آخرين تو خالفت اورغايال موكئي مقاله افتتاحيه، قامني عبدالودود، بين الاقوامي فالب مينار ، مرتبه وُاكثر يوسع مين خال ، ص ١٣٠ اس شنوى كى سب عد ابتدال شکل نامہای فارسی فالب مرتبہ تریذی میں شال ہے۔

.. فالب كايرترهم أفتاب مالمتلب ين ص ٢٧٠٣ بر المتاب.

برو أختاب ما كمتاب بي تالت مع جواشمارنقل بوئي بي ، النيس دلوان فارى ثالب مرتب منیادالدین نیز بطی دارانسدام ، دبی، سے تقابل کے بدرتش کیا گیا ہے! خلا نے کی نشانہ ی کردی گئی ہے۔

١٩. أفتاب عالمتاب: نيم

۳۱۰ دلوان غالب فارسسی: پیام، ص ۳۱۲

m. دادان قاری فالت: باید زے برائیت رمبز گفته اند، ص ۲۵۲

سهو. ولوالزنوازی نمالب: سی من بهه مهو. ایشاً :از، من ۱۹۹۰ ۲۵. ایشاً : ساتی دستی و شراید و سرود سے ، من ۱۳۹

غالب اكيديم كراجي